دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاوی دەکاتەوە

ژمارە ٧٤٦، پێنجشەممە ١ی خاکەلێوەی ١٣٩٧ی هەتاوی، ٢١ مارسی ٢٠١٩

www.kurdistanmedia.com

دەستەی نووسەرانی «کوردستان» هاتنی نەورۆزی کوردەواری لە نەتەوەی کورد و خەڵکی کوردستان پیرۆزبایی دەکات. هەروەها پیرۆزبایی دەسپێکی دووبارەی کاناڵی تلویزیۆنیی تیشک دەکات کە نەورۆزی ٢٧١٩ی کوردیی لە خەڵکی کوردستان کردە جێژنی دووجێژنە و هیوای سەرکەوتنی زیاتر بۆ ئەو کاناڵە خۆشەویستەی کوردستان دەخوازێ. هەروەها هیوا دەخوازێت کە ئەمساڵ، ساڵێک بێت پڕ لە سەرکەوتن و سەرفەرازی بۆ هەموو خەڵکی کوردستان و هەروەها ساڵی ڕزگاریی نەتەوەکانی ناوچە لە تێرۆریزم و ملهۆڕیی ڕێژیمی تاران بێت.

پەیامی نەورۆزیی بەڕێز مستەفا هیجری

٤

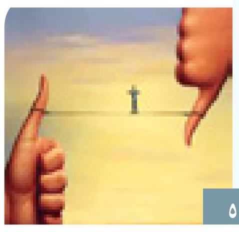

داڕمانی ئەخلاقی کۆمەڵگا لە سایەی نەگبەتییەکانی کۆماری ئیسلامی

٥

سی ئەسڵی ڕیئالیستی لە قسەکانی مستەفا هیجریدا

٦

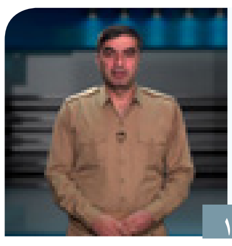

وتووێژی کوردستان

١٠

ئەی ڕەقیب هەر ماوە قەومی کوردزمان

حیزبی دێموكرات ڕێوڕەسمی نەورۆزی بەڕێوە برد

بە مەبەستی پێشوازی لە ساڵی نوێ و هاتنی سەری ساڵی نوێی هەتاوی جێژنی تایبەت و بەشكۆ لە بنكەكانی ئازادی و جێژنیكانی حیزبی دێموكرات بەڕێوە چوو.

ئێوارەی ڕۆژی چوارشەممە ٢٩ی ڕەشەمە، ڕێوڕەسمی نەورۆز لە كەمپی ئازادی بەڕێوە چوو و ئاگری نەورۆزی ساڵی تازەی هەتاوی هەڵكرا و سەمای ئازادی بۆ پشتیوانی لە سەماگێڕانی ئازادی لە شار گێڕدرا.

ڕێوڕەسمەكە بە خوێندنی گۆرانی "ئەم ڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە"، لە لایەن هونەرمەند "غولام فاتحی"ـیەوە دەستی پێ كرد.

پاشان بەڕێز "مستەفا هیجری"، لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران پەیامێكی بە بۆنەی دەسپێكردنەوەی ساڵی نوێی هەتاوی ڕوو لە خەڵكی كوردستان بڵاو كردەوە.

دواتر شێعرێك لەژێر ناوی "ڕەشبەڵەكی شاخ و شار" لە لایەن شاعێری پێشمەرگە "جەماڵ فەتحی" خوێندرایەوە.

پاشان بە خوێندنی سروودی "نەورۆز" لە لایەن هونەرمەند "غولام فاتحی" ڕێوڕەسمەكە زیاتر ڕازێندرایەوە و لەدرێژەی ڕێوڕەسمەكەدا چەند تابلۆیەكی هەڵپەڕكێی كوردەواری لە لایەن گرووپی هەڵپەركێی "كوردستان"ـەوە پێشكەش كرا.

لە بڕگەیەكی دیكەی ڕێوڕەسمەكەدا ئاگری نەورۆز لە لایەن لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموكرات "مستەفا هیجری"، خاتوو "پەیمان قلیج" هاوسەری "شەهید شەهاب حەیدەری" و خاتوو "چینی مینبەری" هاوسەری "شەهید مام ئەكبەر مینبەری"ـیەوە هەڵكرا.

لە كۆتایی ڕێوڕەسمەكەشدا كادر، پێشمەرگە و ئەندامان و میوانانی ڕێوڕەسمەكە بە شایی و هەڵپەڕكێ سەمای ئازادییان گێڕا.

هاوكات هەر لەو پێوەندییەدا بە بەشداریی ژمارەیەك لە ئەندامانی ڕێبەرایەتی، كادر، پێشمەرگە، بنەماڵە و میوانان لە كەمپی جێژنیكان ئاگری نەورۆز كرایەوە.

لەو ڕێوڕەسمەدا، ئاگری نەورۆز بە دەستی "سدیق دێهقان" كادری حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران كرایەوە.

دوای كردنەوەی ئاگر بەشداربووانی ڕێوڕەسمەكە بە شایی و هەڵپەڕكێ ڕێوڕەسمەكەیان ڕازاوەتر كرد.

خوێنەرانی ئازیز ئاگادار دەكەینەوە كە دەقی پەیامی نەورۆزی بەڕێز لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموكرات لەم ژمارەی "كوردستان"دا دەخرێتە بەر دیدی ئێوەی خۆشەویست.

كوردستان سەمای ئازادی بەڕێوە برد

لە پاش دیاریكردنی ناوی "سەمای ئازادی" بۆ نەورۆزی ئەمساڵ لەلایەن ناوەندی هاوكاری حیزبەكانی كوردستانی ئێرانەوە، خەڵكی كوردستان بە جۆش و خرۆشێكی تایبەتەوە بەرەوپیری نەورۆز چوون و لە چەندین شاری كوردستان لەوانە، سەقز و مەهاباد بەشێوەی بەرین چالاكی تەبلیغییان بەڕێوە برد و پووستێرە تایبەتەكانی ناوەندی هاوكارییان بڵاو كردەوە؛ هەروەها بە وەڕێخستنی كاناڵ و گرووپی جۆراوجۆر لە تۆڕە كۆمەڵایەتییەكان خەلكی كوردستانیان هان دا تاكوو بەپیر داواكارییەكانی ناوەندەوە بچن.

ئەم ڕەوتە ترس و دڵەڕاوكێی خستە دڵی ڕێژیم و كۆماری ئیسلامی لە هەوڵێكی ترسنۆكانەدا وێڕای بانگهێشت و هەڕەشەكردن لە چالاكانی مەدەنی و هونەرمەندان هەوڵی پێشگرتن لە بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمە نەورۆزییەكانیان دا و تەنانەت لە هەندێ شاری كوردستان و یەك لەوان دیواندەرە هێزەكانی ڕێژیم پەلاماری لاوان و خەڵكی كوردستانیان دا كە خۆیان بۆ بەڕێوەبردنی ڕێوڕەسمی نەورۆز ئامادە دەكرد بەڵام ئیرادەی خەڵك جارێكی تر پووشاڵیی بوونی ڕێژیمی داسەپاوی سەلماند؛ خەڵكی تیكۆشەری كوردستان بە بۆنەی دوایین ڕۆژی ساڵی ١٣٩٧ی هەتاوی و هاتنی ساڵی نوێ لە سەرتاسەری كوردستان بە شێوەی جۆراجۆر ڕێوڕەسمی تایبەتیان بەڕێوە برد.

ڕۆژی چوارشەممە ڕێكەوتی ٢٩ی ڕەشەمەی ١٣٩٧ی هەتاوی، كە دوایین ڕۆژی ساڵی ٩٧ بوو، خەڵكی كوردستان، بۆ پێشوازی لە ساڵی نوێ و جێژنی نەورۆز لە شار و گوندەكانی كوردستان ئاگری نەورۆزیان هەڵكرد و بەپیر ساڵی نوێیەوە چوون. لە هەندێك ناوچەی كوردستان و وەك ڕێزگرتن و ئەمەگناسی بە خوێنی شەهیدانی كوردستان بەشێوەی سیمبۆلیك ئاگری نەورۆز بەدەستی بنەماڵەی شەهیدان كرایەوە.

بەرینایەتی بەڕێوەچوونی نەورۆزی سەمای ئازادی بەچەشنێك بوو كە شیاوی ناوی كورد و كوردستان بوو و ڕێژیمی داگیركەری تووشی دۆشداماوی كرد و بە كردەوە، جیا لە هەندێ شوێنی تایبەت، نەیتوانی پێش بە ئیرادەی گەلی كورد بگرێت.

شاندێكی حیزبی دێموكرات سەردانی مەكتەبی پێوەندییە كوردستانییەكانی یەكیەتیی نیشتمانی كوردستانی كرد

شاندێكی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران، لە شاری سلێمانی سەردانی مەكتەبی پێوەندییە كوردستانییەكانی یەكیەتیی نیشتمانی كوردستانی كرد.

ڕۆژی چوارشەممە، ١٥ی ڕەشەمە، شاندێكی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران، بە سەرپەرەستیی محەممەد نەزیف قادری، جێگری دووهەمی لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموكرات و بەرپرسی دەزگای پێوەندییە گشتییەكانی حیزب، سەردانی مەكتەبی پێوەندییە كوردستانییەكانی یەكیەتیی نیشتمانی كوردستان لە شاری سلێمانی كرد و لە لایەن شاندێكی یەكیەتیی نیشتمانی بە سەرپەرەستیی مامۆستا ئێكرام عەلی، ئەندامی سەركردایەتی و لێپرسراوی مەكتەبی پێوەندییە كوردستانییەكانی یەكیەتیی نیشتمانییەوە پێشوازییان لێ كرا.

بەرژەوەندی باڵای نیشتمانی و یەكگوتاری و یەكڕیزیی نێوان هێزە كوردستانییەكان لە هاوكێشە سیاسییەكانی كوردستان و ناوچەكە تەوەری سەرەكیی دیدارەكە بوون و پێوەندیی بەردەوامی هێز و لایەنە سیاسییەكان و گرینگیدان بە دیالۆگێكی سەردەمیانە بە زامنی سەرەكیی چارەسەركردنی جیاوازی بیروڕا زانرا.

لەو دیدارەدا هەردوو لایەن وێڕای جەختكردنەوە لە پێوەندی دۆستانەی نێوانیان، جەختیان لە بەهێزتركردنی پێوەندیی نێوان هەر دوولایەن كردەوە.

بەرینكردنەوەی حەوزەی ئەندامەتیی ناوەندی هاوكاریی حیزبەكانی كوردستانی ئێران باسی لەسەر كرا

ناوەندی هاوكاریی حیزبەكانی كوردستانی ئێران
Cooperation Center of Iranian Kurdistan's Political Parties.
مركز همكاری احزاب كردستان ایران

دوازدەهەمین كۆبوونەوەی ناوەندی هاوكاریی حیزبەكانی كوردستانی ئێران بەڕێوە چوو و كۆمەڵێك باس و بابەت پرس و ڕای لەسەر كرا.

ڕۆژی سێشەممە، ١٤ی ڕەشەمە، ناوەندی هاوكاریی حیزبەكانی كوردستانی ئێران لە سكرتاریای حیزبی دێموكراتی كوردستان كۆ بوونەوە. لەو كۆبوونەوەیەدا كۆمەڵە باس و بابەتێكی پێوەندیدار بە كار و ئەركەكانی ناوندی هاوكاری خرانە بەرباس و ئاڵوگۆڕی بیروڕایان لەسەر كرا.

لە سەرەتای كاری كۆبوونەوەكەدا، "عومەر باڵەكی"، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموكراتی كوردستان، كە ئەم ماوەیە بەرپرسایەتیی دەورەی ناوەندی لە ئەستۆ بوو، دەستووری كاری كۆبوونەوەكەی خستە بەرباس و لە بڕگەیەكی دیكەدا، "سۆران نووری" ڕاپۆرتێكی لە كار و چالاكییەكانی ناوەندی هاوكاریی لەم دەورەیەدا پێشكەش كرد.

لە بڕگەیەكی دیكەی كۆبوونەوەكەدا بەپێی دەستووری كار ڕاسپاردەكانی كۆبوونەوەی ١١ی ناوەند تاوتوێ كرا و چەند و چۆنیی كار و ئەركەكانی ناوەندی هاوكاری لە پێوەندی لەگەڵ گۆڕانكارییەكانی ئێستا و داهاتوو لە ئێراندا گفتوگۆی زیاتری لەسەر كرا و بڕیار درا، كە زیاتر سەرنج بدرێت بەچڕكردنەوەی هاوكارییەكان.

بابەتێكی دیكە باس لە پەرەپێدان بە كار و چالاكییەكانی ناوەند، بەرینكردنەوەی حەوزەی ئەندامەتیی ناوەندی هاوكاری بوو كە بڕیاری پێویستی لەسەر درا.

بڕگەی دیكەی كاری كۆبوونەوەی ناوەند تەرخان كرابوو بۆ ڕاپۆرتی تێكۆشانی كۆمیتەی زمانی دایك و تاوتوێی چالاكییەكانی ٢ی ڕەشەمەی ئەمساڵ كە لە لایەن ناوەندەوە دەسخۆشی لە بەرێوەبەرانی كۆمیتەی ڕۆژی زمانی دایكی كرا.

بڕگەی كۆتایی كۆبوونەوەكە تەرخان كرابوو بۆ گوێڕاگرتن لە ڕاپۆرتی كۆمیتەی ئامادەكاری بۆ ڕێوڕەسمە نەورۆزییەكانی ئەمساڵ كە بە سەرنج و تێبینی بەشداران بەرچاوڕوونی زیاتر درا بە بەڕێوەبەرانی كۆمیتەی ئامادەكاری بۆ ڕێوڕەسمەكانی نەورۆز.

لە تاوتوێی باسەكانی ئەم دانیشتنەدا چەند باسێكیان بڕیاریان بۆ درا و تاوتوێی زیاتری چەند خاڵێكی دیكەش ڕاسپێردرا كە لە دانیشتنەكانی دوایی ناوەندا بڕیاریان لەسەر بدرێت .

پێشمەرگەكانی شاخ ڕێزیان لە ڕۆژی جیهانیی ژن گرت

لە چیاكانی كوردستان، بە بۆنەی ڕۆژی ٨ی مارس، ڕۆژی جیهانیی ژن، ڕێوڕەسمێكی تایبەت بەڕێوە چوو.

ڕۆژی پێنجشەممە، ١٦ی ڕەشەمە، هێزی پێشمەرگەی كوردستان لە شاخ، بە بۆنەی ٨ی مارس، مێزەگردێكی بەڕێوە برد.

سەرەتای ئەو ڕێورەسمە، بە ساتێك بێدەنگیی بۆ ڕێزگرتن لە شەهیدانی كورد و كوردستان دەستی پێ كرد، پاشان "بەهمەن دێهقان" فەرماندەی هێز، سەبارەت بە ڕۆژی ژن لە نێو حیزبدا كورتەوتەیەكی پێشكەش كرد.

ئەو ڕێوڕەسمە لە سێ تەوەردا بەڕێوە چوو كە بریتین:

یەكەم تەوەرە: لە لایەن "كوردیار كەریمی"ـیەوە، بابەتێك لە بارەی كورتەمێژووی ٨ی مارس و كێشەی ژن لە جیهان و كوردستان پێشكەش كرا، كە نێوەرۆكی ئەم بەشە ئەم بابەتانە بوون: (كورتەمێژووی بەفەرمیناسین ٨ی مارس، كێشەی ژنان لە جیهان و كوردستان، سێ كێشەی توندوتیژی، سەربەخۆیی ئابووری و بۆچوونە دۆگماكانی كۆمەڵگا جۆراوجۆرەكانی جیهان، باس لەسەر كێشەی ژنانی كوردستان و بەشداریی لاوازی ژنان لە بڕیار و بابەتە سیاسییەكاندا و خۆكوژی، خەتەنە، حیجابی زۆرەملێ و ...) بوو.

دووهەم تەوەر: بابەتێك لە بارەی فێمێنیزم و پێوەندی ئەو بزاڤە لەگەڵ نەتەوەگەرایی بوو، كە لە لایەن "سیروان شەریفیان"ـەوە پێشكەش كرا، كە (كورتەباسێك لەسەر بزاڤی فێمێنیزم و بەشە جیاوازەكانی و نەتەوەگەرایی و پێوەندی لەگەڵ فێمێنیزم بوو و ناوبراو بە هێنانەوەی هەندێ بەڵگەی مێژوویی، پێوەندی ئەو دوو بزاڤەی بە پێویست و هاوتەریب زانی).

سێهەم تەوەر: بابەتێك لە لایەن "سیمین مەحموودتەختی"ـیەوە، لە بارەی خوێندنەوەیەكی ژنانە لەسەر گۆتاری ڕاسان پێشكەش بە بەشداربووان كرا، كە (باس و خوێندنەوەیەك لە بارەی گوتاری ڕاسان، ڕۆڵی ژن لە ڕاسان و كردار و هەوڵەكانی حیزب لە پراكتیزەكردنی گوتاری ڕاسانی) لە خۆ گرت.

لە دوابڕگەی ئەم ڕێوڕەسمە، بەشداربووان بە كورتی ڕوانگەی خۆیان لەسەر ئەو باس و بابەتانە پێشكەش كرد.

شاندێکی حیزبی دێموکرات سەردانی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی کرد

شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەردانی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی کرد.

ڕۆژی پێنجشەممە، ڕێکەوتی ١٦ی ڕەشەمەی ١٣٩٧ی هەتاوی، لەسەربانگهێشتی فەرمیی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان؛ شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرپەرەستیی "مستەفا هیجری" لێپرساوی گشتی حیزبی دێموکرات سەردانی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانیان کرد و لە لایەن هەیئەتێکی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان بە سەرپەرەستی "عومەر ئیلخانی زادە" سکرتێری گشتیی کۆمەڵەوە پێشوازییان لێکرا.

لەو دیدارەدا باردۆخی ئەمڕۆی کوردستان، ئێران و ناوچەکە بەوردی تاوتوێی کران و گرینگیی کاری هاوبەشی هێز و لایەنە سیاسییەکانی کوردستانی ئێران بە گشتی ، بەتایبەت لەچوارچێوەی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێرانەوە جەختی لەسەر کرایەوە.

لەو دانیشتنەدا هەر دوو لایەن، وێڕای پێداگری لەسەر بەهێزترکردنی پێوەندییەکانی نێوانیان، جەختیان لەسەر هاودەنگی و هاوهەڵوێستی لە ڕاستای بەرژەوەندیی باڵای نەتەوەیی کردەوە.

لەم دیدارەدا دوو لایەن لەسەر بەردەوامی بە میکانیزمەکانی کاری هاوبەشی نێوان لایەنە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان جەخت کرایەوە.

ڕێوڕەسمیساڵیادی شیمیاییبارانی هەڵەبجە به بەشداری شاندی حیزبی دێموکرات بەڕێوە چوو

شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەشداریی لە ڕێوڕەسمی ڕێزگرتن لە ٣١مین ساڵیادی شیمیاییبارانی هەڵەبجەی شەهیددا کرد.

لەسەر بانگهێشتی فەرمیی وزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، ڕێکەوتی ٢٥ی ڕەشەمەی ١٣٩٧ی هەتاوی، شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرپەرەستیی "فوئاد خاکی بەیگی "ئەندامی دەستەی کارگێڕیی حیزبی دێموکرات و بە هاوڕێیەتی "ئیسماعیل ڕەحمانی " نوێنەری حیزبی دێموکرات لە شاری سلێمانی بەشداریی ڕێوڕەسمی ڕێزگرتن لە ٣١مین ساڵیادی شیمیاییبارانی هەڵەبجەی شەهید لە پارێزگای هەڵەبجەدا کرد.

شاندی حیزبی دێموکرات بۆ ڕێزگرتن لە گیانی پاکی شەهیدانی هەڵەبجەی شەهید سەرەتا سەردانی مۆنۆمێنتی شەهیدانیان کرد و دواتر لە هۆڵی بۆنەکانی هەڵەبجەدا بەشداری یادەکەیان کرد.

لەو ڕێوڕەسمەدا، نوێنەری حکوومەتی عێراق،حکوومەتی هەرێمی کوردستان، وڵاتانی ئامریکا و ئورووپا بەشداربوون و لە چەندین برگەی جیاوازدا بە خوێندنەوەی پەیامی حکوومەتی عێراقی فێدراڵ و هەرێمی کوردستان ڕێز لە یاد و بیرەوەریی ئەم کارەساتە جەرگبڕە گیرا.

لە ڕێوڕەسمەکەدا ئاماژە بە بروسکەی ماتەمینی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کرا و لە کۆتاییدا شاندی حیزبی دێموکرات بە ئامادە بوونی وەزیری شەهیدانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، پارێزگار و قائیمقامی هەڵەبجە لە پرۆتۆکۆڵێکی فەرمیدا تاجە گوڵینەی حیزبی دێموکراتیان لەسەر گۆڕی شەهیدان دانا.

شاندێکی حیزبی دێموکرات سەردانی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی پارتی دێموکراتی کوردستانی کرد

شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، سەردانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی پارتی دێموکراتی کوردستان، لە پارێزگای سلێمانی - هەڵەبجە کرد.

ڕۆژی چوارشەممە، ١٥ی ڕەشەمە، شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە سەرپەرەستیی محەممەد نەزیف قادری، جێگری دووهەمی لێپرساوی گشتیی حیزبی دێموکرات، سەردانی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی پارتی دێموکراتی کوردستان، لە پارێزگای سلێمانی - هەڵەبجە کرد و لە لایەن شاندێکی پارتی دێموکراتی کوردستان بە سەرپەرەستیی عارف تەیفوور ئەندامی مەکتەبی سیاسیی پارتی و سەرۆکی ئەنجومەنەکەوە پێشوازییان لێ کرا.

لەو دیدارەدا بارودۆخی کوردستان و ناوچەکە تاوتوێ کران و پێویستیی یەکگوتاری و یەکڕیزی نەتەوەکەمان لەم قۆناغە هەستیارە مێژووییەدا، بە سەرەنجدان بە بەرژەوەندی باڵای نەتەوەییمان بە پێویست زانرا.

لە کۆتاییی ئەو دانیشتنەدا، شاندی پارتی دێموکرات وێڕای سپاس و پێزانینیان بۆ سەردانی وەفدی حیزبی دێموکرات پێداگرییان لە پێوەندی دۆستانەی هەردوولا کردەوە و لەسەر بەهێزترکردنی پێوەندییەکانی نێوان هەر دوولایەن جەختیان کرد.

٧٣مین ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەڕێوە چوو

لە کەمپی جێژنیکان، بە بۆنەی ٧٣مین ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕێوڕەسمێکی بە شکۆ بەڕێوە چوو.

ڕۆژی هەینی ڕێکەوتی ٢٤ی ڕەشەمەی ١٣٩٧ی هەتاوی، بە شداری ژمارەیەک لە ئەندامانی ڕێبەرایەتی، کادر، پێشمەرگە، بنەماڵە و میوانان ٧٣مین ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بەڕێوە چوو.

سەرەتای ڕێوڕەسمی ٧٣مین ساڵڕۆژی دامەزرانی یەکیەتیی ژنان بە خوێندنی سروودی نەتەوەیی "ئەی ڕەقیب" و ڕاگرتنی خولەکێک بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە گیانی پاکی شەهیدانی کورد و کوردستان دەستی پێکرد.

پاشان "ژیلا موستەئجر" ئەندامی بەڕێوەبەریی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران پەیامێکی بەم بۆنەوە پێشکەش کرد.

ناوبراو لە بەشێکی پەیامەکەیدا باسی لەوە کرد: " مێژوو شایەدی ئەوەمان بۆ دەدات کە دامەزراندنی یەکیەتی ژنان، بوو بە دەروازەیەک کە ژنانی گەلە بەشخوراوەکەمان بۆ یەکەمجار، بە شێوەی ڕێکخراو و سیستماتیک و بە ئۆرگانیزاسیۆنێکی سەردەمیانە، تێکەل بە خەباتی ڕزگاریخوازی و مافخوازانەی گەلەکەمان لە کوردستانی ڕۆژهەڵات بن و هەر وەک بینیمان، یەکیەتی ژنان و بە گشتی ژنانی کوردستانی ڕۆژهەڵات لە هەوڵدان بۆ خۆڕێکخستن و هاندانی ژنان لە سەرانسەری ئێران بۆ بەشداری لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا، درێغییان نەکردووە".

هاوکات "لوقمان ئەحمەدی" ئەندامی دەستەی کارگێڕیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پەیامێکی پێشکەش کرد.

دواتر پەخشانێل لەژێر ناوی "خۆر لەپشت نیگاتانەوە هەڵدێ" لە لایەن "زەکیە سدقی" پێشکەش کرا.

لەبڕگەیەکی دیکەی ئەو ڕێوڕەسمەدا پەخشانێک لەژێر ناوی "ڕزگاری لە خەم" لە لایەن "مێهربان دێهقان" خوێندرایەوە.

دواتر پەخشانێک لەژێر ناوی :تۆ نێرگزە چاوگەشەکەی کورد" لە لایەن "گرینگ پیرۆتی"یەوە خوێندرایەوە.

پاشان چەند تابلۆی هەڵپەڕکێی کوردی لە لایەن گرووپی هەڵپەڕکێی "گەردەلوول" بە سەرپەرەستیی "چنار مەناف" بە بۆنەی ٧٣مین ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە پێشکەش کرا.

لەو ڕێوڕەسمەدا پەیامی پیرۆزبایی یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێران و یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی کوردستانی ئێران بۆ ٧٣مین ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنان نێردرابوون.

بە بۆنەی ٧٣مین ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، دەستەگوڵێک لە لایەن دەستەی کارگێڕیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە پێشکەش بەو ڕێکخراوەیە کرا.

هاوکات لەو ڕێوڕەسمەدا جۆرەکانی جلوبەرگی ڕازاوەی کوردەواری پیشان درا.

ڕێوڕەسمەکە بە شایی و هەڵپەڕکێی بەشداران کۆتایی پێهات.

شاندێکی حیزبی دێموکرات بەشداری لە پرسەی سەلاح سەعید قەزازدا کرد

شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەڕێوڕەسمی پرسەی تێکۆشەری دێرینی کورد "سەلاح سەعید قەزاز"ناسراو بە (سەلاح چاوشین) بەشداری کرد.

ڕۆژی یەکشەممە، ڕێکەوتی ١٩ی ڕەشەمە، شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرپەرەستی "محەممەد نەزیف قادری" جێگری دووهەمی لێپرساوی گشتیی و بەرپرسی دەزگای پەیوەندییە گشتییەکانی حیزب، بەشدارییان لە پرسەی تێکۆشەری دێرینی گەلی کورد "سەلاح سەعید قەزاز" ناسراو بە"سەلاح چاوشین" لە شاری سلێمانیدا کرد.

سەلاح چاوشین هەتا ساڵی ٢٠١٨ی زایینی سکرتێری جڤاتی بزوتنەوەی گۆڕانبووە.

شاندی حیزبی دێموکرات لەو پرسەیەدا هاودەردیی حیزبیان بە بنەماڵەی ناوبراو، هاوڕێیانی دێرینی لەیەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان و بزوتنەوەی گۆڕان ڕاگەیاند.

بنەماڵەی ناوبراو و هەڤاڵانی بزوتنەوەی گۆڕان سپاسی هاودەردی و هاوخەمی حیزبیان کرد.

دەزگای ڕێکخستنی گشتیی حیزبی دێموکرات سپاسنامەیەکی بڵاو کردەوە

دەزگای ڕێکخستنی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ڕوو لە ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات و خەڵکی خەباتکاری کوردستان سپاسنامەیەکی بڵاو کردەوە:

دەقی سپاسنامەکە بەم چەشنەیە:

خەڵکی خەباتکاری کوردستان!

لاوانی دڵ پڕ لە گڕی نیشتیمانپەروەری!

ئەندامان و لایەنگرانی بزووتنەوەی ڕزگاریی نەتەوەیی کوردستانی ئێران!

بە بۆنەی ڕاسانتان بە دژی دەسەڵاتی کولتوورکوژی کۆماری ئیسلامی، بە درێژایی چل ساڵ تەمەنی نگریسی لە کوردستاندا، ڕێژیمی داگیرکەری ماف و ئازادییەکانتان، هەروا دەستەوەستان و داماوە. ئێوەی دەروەست بە پاراستنی ژیوار و ژینگەمان، پارێزگاری لە ڕێسا و نەریت و دابی باومان، ئەویندار بە ئاسمان و خاک و ئاومان و مکوڕ و شێلگیر لە خەبات هەتا دەستەبەریی مافەکانمان، ئەمەکداری کردین کە سڵاوی پڕ لە ڕێز و وەفامان بنێرین بۆ ئیرادە و بڕوای پۆڵایینتان کە لە نیشتیمانمان، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە هەموو زێدی کورد لە ئێرانی ژێر چەپۆکی کۆماری ئیسلامیدا، داکۆکی لە پیرۆزییەکان و جیاوازییەکان و کولتووری ڕەنگاڵەی گەلەکەمان دەکەن. لە بەڕێکردنی ئەم ساڵماندا و بەرەوپیریی ساڵی تازە و نەورۆزی "نوێ"یەوە، بەدەم پێشوازی لە کردنەوەی تاکی پەنجەرەی تیشکی هیواکانتان، سەرەڕای هەڕەشە و گوشار، قۆڵتان لێ هەڵماڵی و کوردستانتان لە قورم و تۆزی ساڵێکی دیکە لە تەمەنی داگیرکەران تەکاند و داماڵی.

لووتکەی جوانییەکانی وڵاتتان لە پانتایی نیشتیمانەوە بردە دیداری تەرەغە و بە شەکاندنەوەی ئاڵا و سروودی "ئەی ڕەقیب" و گۆڤەندی هەوری و جامانە، بانگی هەرمانی نەتەوەکەمانتان بە گوێچکەی جیهاندا گوڕاند.

لە تۆرمەی ئەم خاک و خەڵک و خەباتەدا ئەم گەل و نیشتیمانە دەڕەخسێت.

سڵاو لە باوڕ و شکۆی خەباتتان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

دەزگای ڕێکخستنی گشتی

٢٥ی ڕەشەمەی ١٣٩٧ی هەتاوی

شاندێکی KNK سەردانی حیزبی دێموکراتی کرد

ڕۆژی پێنجشەممە، ٢٣ی ڕەشەمە، شاندێکی KNK بە سەرپەرەستیی "ڕێبوار ڕەشید" هاوسەرۆکی KNK ، سەردانی بنکەی دەستەی کارگێڕیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد و لە لایەن هەیئەتێکی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران، بە سەرپەرەستیی "محەممەدنەزیف قادری"، جێگری دووهەمی لێپرساوی گشتی پێشوازییان لێ کرا.

لەم دانیشتنەدا، هەر دوولا دوایین ئاڵوگۆڕەکانی کوردستان و ناوچەکەیان تاوتوێی کرد و پێویستیی یەکگوتاری و یەکڕیزی هێزە سیاسییەکانی کوردستانیان لە هەموو بەشەکانی کوردستان لەم هەلومەرجە هەستیارەدا بە گرنگ زانی.

شاندی KNK ، بەبایەخەوە باسیان لە مێژوو و خەباتی ئێستای حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کرد و ڕۆڵی حیزبی دێموکراتیان لە ڕاستای پێکهێنانی هاودەنگی لە کوردستانی خۆرهەڵات و پاراستنی بەرژەوەندییە باڵاکانی نەتەوەیی بەرز نرخاند.

لە کۆتاییدا هەر دوو لایەن وێڕای ئاماژە بە درێژەدانی دیالۆگێکی سەردەمیانە، لە نێوان هێز و لایەنە سیاسییەکان لە ڕاستای گەیشتن بە گوتارێکی هاوبەش، پێداگرییان لەسەر بەهێزترکردنی پێوەندیی نێوانیان کردەوە.

پەیامی نەورۆزیی بەڕێز مستەفا هیجری، لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

هاونیشتمانیانی هێژا
کوردستانیانی خۆڕاگر

لە بەرەبەری نەورۆزی ئەمساڵدا بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە رووی قسەکانم لە ئێوە خەڵکی نیشتمانپەروەری خۆرهەڵات دەکەم تاکوو لەم ڕێگەوە سیمای ساڵێک کە تێپەرمان کرد و ساڵێک کە لە پێشمانە بیخەمەڕوو، بەڵام لە پێشدا ئیزنم بدەن پیرۆزبایی خۆم پێشکەش بە گیانی پاکی سەرجەم شەهیدانی رێگای رزگاری کوردستان و بنەماڵە ئازیزەکانیان بکەم. سڵاو و پیرۆزبایی گەرم لە هەموو ئەو زیندانییە سیاسییانەی کە بە هۆی بەرگری لە مافە رەواکانی کورد لە زیندانەکانی رێژیمدان، سڵاو و پیرۆزبایی تایبەت لە کادر و پێشمەرگە، ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات کە لە ساڵی ١٣٩٧دا دەوری باشیان گێڕا لە خەبات دژی رێژیمی کۆماری ئیسلامی.

پیرۆزبایی و دەستخۆشی لە هەموو ئەو چالاکە سیاسی و مەدەنیانە دەکەم کە لە ساڵی رابردوودا هەوڵیاندا ریزەکانی خەڵکی ناڕازی لە زۆرداری رێژیمی کۆماری ئیسلامی لە هەموو چین وتوێژەکانی کۆمەڵگا یەک بخەن و یەکگرتووانە دەنگی خۆیان لە ئاستی داواکانیان کە بەدەستهێنانی مافە رەواکانیانە بەرز بکەنەوە و خەباتی شار مسوگەر و بەهێز بکەن.

خوشک وبرایان خۆشەویست،

ساڵی رابردوو، ساڵی بەردەوامی وەرزی نوێی خەباتی خۆرهەڵات بوو کە بە ڕاسانی رۆژهەڵات ناسراوە، ساڵێک کە رێکخراوی "لێبوردنی نێودەوڵەتی" وەک ساڵی شەرم بۆ دەسەڵاتدارانی تاران ناوزەدی کرد، ساڵێک کە کوردستانیان لە خۆرهەڵات ئیرادەی خۆیان بە مانگرتنی سەرتاسەری لە دژی رێژیمی کۆماری ئیسلامی پیشان دا، هەر لەو ساڵەدا بوو کە حیزب و هێزەکانی خۆرهەڵات لە چوارچێوەی "ناوەندی هاوکاری"دا هەوڵەکانیان خستەگەڕ، تاکوو یەکگرتووانە بەرەوپیری گۆڕانکارییەکان بچن، ساڵێک کە سیاسەتەکانی رێژیم لە دونیای دەرەوە تووشی بەربەستگەلی جیددی بوویەوە و، ئابوورییەکەی بە هۆی سیاسەتە نارەواکانی کەوتە ئان و ساتی داڕمانەوە، ساڵێک کە نوێنەری نەتەوە بندەستەکان و بەشێک لە هێزە ئێرانییەکان خۆیان لە چوارچێوەی "هەڤاڵبەندی بۆ دێموکراسی و یەکسانی" خستووەتەگەڕ تاکوو بەرەیەکی فراوانتر بەرانبەر بە تاران ساز بکەن. هەموو ئەمانە و دەیان نموونەیتر هێماگەلێکن لەوەی کە کۆماری ئیسلامی بەرەوڕووی ساڵێک دەچێ کە ناچارە بەرانبەر بە دەیان کێشەی کەڵەکەبوو پیاڵەی ژەهر بخواتەوە، و "نرمش قهرمانانە" یەکی دیکە لە خۆی پیشان بدات و بگەڕێتەوە سەرمێزی وتووێژ لەگەڵ ئامریکا، لە غەیری ئەوەدا ڕێگایەک بێجگە لە رووخانی لە بەردەستدا نابێ، بە رووخانی ئەو رێژیمەش قۆناغێکی نوێ لە ژیان و خەبات لە کوردستان و ئێران دەست پێدەکا، هەرچەند وتووێژ لەگەڵ ئامریکا و پەسندکردنی ئەو مەرجانەی بۆی دیاریکراوە رەنگە بتوانێ بۆ ماوەیەکی کورت، تەمەنی ئەو رێژیمە درێژ بکاتەوە. ئێمە وەک حیزبی دێموکرات بەرچاومان روونە و دەزانین لە کوێی گۆڕانکارییەکاندا جێگامان دەبێتەوە و بەرەو چ ئاقارێک هەنگاو دەنێین.

لە روانگەی ئێمەوە کۆماری ئیسلامی تەنیا لە لایەن کۆمەڵگای جیهانییەوە ڕووبەڕووی مەترسی نییە، بەڵکوو سەرچاوەی گرینگ و ئەساسی کە ئەم رێژیمە تووشی لەناوچوون دەکات، توانا و ئیرادەی خەڵکە.

یەکەم وێستگە، قەیرانی سیاسییە. کۆماری ئیسلامی بە رێفۆرمخواز و بناژۆخوازییەوە تووشی داڕمانێکی سیاسی بووە. مانا سادەکەی لە ناوچوونی هەموو ئەو مانایانەیە کە تاکوو ئەمڕۆ خەڵکیان پێوە خەریک کردووە. ئەگەر پێشتر هاوکێشەکان لە نێوان رێفۆرمخواز و بناژۆخوازدا بوون، لەمڕۆدا هاوکێشەکان ئاراستەیان بەرەو خەڵك و نیزام گۆڕانی بە سەردا هاتووە. بەواتایەکیتر، ململانێیەکی سەخت لە نێوان خەڵك و نیزامدا هەیە کە وادەکات کۆماری ئیسلامی ببێتە "مادۆرایی" رۆژهەڵاتی ناوەڕاست. لێرەدایە کە ئیرادەی خەڵك گرینگە و دەبێ هەنگاوی زیاتری بۆ هەڵبگرین. هەمان سیاسەت و تێگەیشتن کە حیزبی دێموکرات لە چوارچێوەی ڕاساندا وەک "لێکگرێدانی خەباتی شار و شاخ" ناوی لێدەبات. هەمان ئیرادە کە هەموو گەمەکان بەلایەکدا دەخات.

لایەنێکی دیکەی بابەتەکە داڕمانی ئابووریی ئێرانە. داڕمانێک کە سەرچاوە لە گەندەڵی، مۆنۆپۆلیکردنی سەرچاوە ئابوورییەکان، کەمبوونەوەی هەناردەکردنی نەوت، خەرجکردنی داهاتی وڵات لە دەرەوە، بودجەیەکی زەبەلاح بۆ کەرەستەی سەربازیی، دووقاتکردنەوەی بودجەی وەزارەتی ئیتلاعات، ناوەندە ئایینیە شیعەکان و هێزە سەرکوتکەرەکان، هەمووی ئەوانە لە حاڵەتێکدایە کە رۆژانە شاهیدی لەکارکەوتنی کارگە گەورە و بچووکەکانین و گرینگتر لەوانەش نەبوونی سەرمایەداڕێژی نێودەوڵەتییە کە گرینگی تایبەتی هەیە بۆ بووژانەوەی ئابووریی ئێران، بەڵام بە هۆی سیاسەتە هەڵەکانی کۆماری ئیسلامی، گەورە کۆمپانیاکانی جیهان ئامادە نین کە خۆیان لە بازاری پڕ لە ریسکی ئێران بدەن.

قەیرانی ئابووری ئەگەر لە ئێران کێشەیەکی گەورەیە، بەڵام لە خۆرهەڵاتی کوردستان کێشەکە دووقاتە. چونکە کۆماری ئیسلامی وەک کۆلۆنییەکی ناوخۆیی مامەڵەی لەگەڵ کوردستاندا کردووە. بەو مانایە کە تەنیا داهاتی لێ بەدەست هێناوە، بە بێ ئەوەی هیچ سەرمایەگوزارییەکی درێژخایەنی تێدا ئەنجام دابێ. نمونەی هەرە بەرچاوی ئەم سیاسەتەش لە پرسی کۆڵبەراندا بە جوانی دەبینرێ. ئەگەر کۆڵبەرانی کورد مەترسی لەدەستدانی گیانیان قەبووڵ دەکەن، قوربانی سیاسەتێکن کە بۆ چەندین دەیە کوردستان بە قازانجی خۆی دەچەوسێنێتەوە.

ژینگەیەکی دیکە کە کۆماری ئیسلامی کردووەتە سیستمێکی ناسەقامگیر، ژینگەی کلتورییە. کلتورێک کە کۆماری ئیسلامی ساڵانێکە بە سەر خەڵکدا زاڵی کردووە. کلتوری پیاوانی چەندین سەدەی پێش ئێستایە. بەڵام ڕابوونێک بەرانبەر بەم کلتورە لە ئارادیە، ڕابوونێک کە ڕێبەرایەتییەکەی بەدەستی ژنان و چینی ناوەڕاستەوەیە. ئەوەی لەو پێوەندییەدا ئایەتوڵلاکانی تاران داوای دەکەن، تا دیوەخانەکانی خۆشیان بڕ ناکات. چۆنیەتی دەرکەوتنی منداڵانی ئەم کەسانە لە دونیای مەجازیدا نیشانەیەکی جیدییە لەوەی کە کلتوری پەسەندی خەڵک زۆر جیاوازە لە بەهاکانی سیستەم.

خەڵکی کوردستان هەر لە سەرەتاوە بەدوای وێنەی خومەینی لە مانگدا نەدەگەڕان، بەپێچەوانە لای ئەوان مرۆڤگەلێک کە خۆنەویستانە و بەوپەڕی هیواوە، خۆشەویستترین سەرمایەی ژیانیان بەختی نیشتمان دەکەن و دەبن بە پێشمەرگە و لە بەرزترین پلەی مرۆڤبووندا گیانیان لەپێناوی ئازادیی خاک و خەڵکی نیشتمانەکەیان واتە کوردستان بەخت دەکەن، وەک سەرچاوەی بەهاکانی خۆیان دەزانن. کلتورێک کە لەم قۆناخە نوێیەدا و لە راسانی خۆرهەڵاتدا حەماسەکانی قەرەسەقەڵ، کۆسالان، حەماسەی کرماشان، نەورۆزی جامانەکان، خاکیپۆشان، زەماوەندی ئاڵا و مانگرتنی گشتیی لێکەوتەوە.

لە گێژاوێک کە رێژیمی تێکەوتووە، خۆرهەڵاتی وڵات بە دیدێکی گەشبینانەوە خەریکی هێزگرتنی خۆیەتی. هێزێک کە سیماکانی لە کۆبوونەوەی خەڵک بۆ رێزگرتن لە زمانی دایک و لە باوشگرتنی پێشمەرگەکان خۆی دەردەخات. هێزێک کە باوەڕ بە کوردستان بە بنەما و بونیادی ئەمڕۆ و داهاتوو دەزانێ. هەروەها هەر رێککەوتن و هەڤاڵبەندییەک لە دەلاقەی مافەکانی کوردەوە سەیر دەکات.

ئەوەی روونە لای هەمووان، خۆرهەڵات و بە گشتی کوردستان لە ئاستی نێودەوڵەتی تەنیایە، تەنیایی نەک بە مانای لاوازی، بەڵکوو بەمانای ئەوەی کە لە کۆمەڵگای جیهانی زیاتر چاو لە گۆڕان لە تاران دەکات و بە هەندی وەردەگرێت، بۆیە لەم کاتەدا هێزەکانی خۆرهەڵات، هەوڵەکانی خۆیان دەخەنەگەڕ کە بەرەی دژایەتی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی فراوان بکەن. لەهەمانکاتیشدا "ئەبوبەکر مەعروفییەکان" و "پارێزەر و شەهیدی ژینگە"ی وەک شەریف باجوەر و ئەو ڕۆڵانەی بە ناو و سرودی "خوایە وەتەن ئاواکەی" سینگیان بۆ کوردستان دەکەنە قەڵخان، لە بیر ناکات.

ئەوەی لە کۆتاییدا دەمهەوێ پەنجەی بخەمە سەر، دەگەڕێتەوە بۆ بزاڤی رزگاریخوازی لە خۆرهەڵاتی وڵات. ئێمەی کوردستانی بۆ ماوەی زیاتر لە یەک سەدەیە لە خەباتێکی بێوچانداین. لەم رێگەیەدا دەسکەوت و نەهامەتی زۆرمان بەسەردا هاتووە. بەڵام لەمڕۆدا لە وێستگەیەکی هەستیاردا دەژین، ئەو هەستیارییەش وامان لێ دەخوازی کە ریزەکانمان لە ناوخۆی کوردستاندا رێک بخەین و، بەرەیەکی جیددی و فراوان لە نێوان خۆمان و باقی ئێرانییەکان پەرە پێ بدەین و دەنگی بزاڤی خۆرهەڵات جارێکیتر بگەیەنینە کۆمەڵگای جیهانی.

ئەوەی لە ئەستۆی پارتە سیاسییەکانە، راهاتن لەگەڵ ئەو راستییەیە کە سیاسەت لە کوردستان نابێ بۆ سڕینەوە و پاشقولدان لەیەکتر و خۆنزیککردنەوە لە ئەوانیتر بێت. بەپێچەوانەوە ئێمە دەبێ کلتوری راهاتن لەگەڵ خۆمان ڕاقە بکەین و لە نزیکبوونەوە لەگەڵ ئەوانی دیکە داهاتووی پرسی کوردمان لە یاد بێ.

ئەوەی ئێمە لە ئێرانییەکان چاوەڕێی دەکەن هیچ شتێک نییە، بێجگە لەوەی کە ئێران نابێ، ئێرانی دوێنێ و ئەمڕۆ بێ بەڵکوو دەبێ ئێرانێکیتر بێ. ئێرانێک کە کوردبوون تێیدا شوناسی شاراوە نەبێ و بەفەرمی دانی پێدا بنێن. دیارە پانتایی بیری گشتی ئێرانییەکان تا ئێستا لە نێوان سازی ڕابردوو و قسەی گشتیدا دەسوڕێتەوە بەڵام باشتر وایە بۆ یەکجار و بۆ هەمیشە بزانن کە "ئەی رەقیب هەر ماوە قەومی کورد زمان".

ئاستی نێودەوڵەتی بوارێکیترە کە کەند و کۆسپەکانی تەنیا بە حیزبی دێموکرات چارەسەر نابێ، پێویستە کە پارتە سیاسییەکان لەیەك سەنگەرەوە سەیری ئەم پانتاییە بکەن و هەمووان بە ناوی کوردەوە قسە بکەین. هەرچەند هێزە کوردستانییەکان ناوەندێکیان بۆ ئەم بوارە پێکهێناوە، بەڵام پێویستە چالاکتر و خێراتر بین بۆ یەکخستنی هەموو کوردی رۆژهەڵات.

بە گشتی لە کاتێکدا بەرەو نەورۆزی ١٣٩٨ی هەتاوی هەنگاو دەنێین کە هەموومان چاومان لە ناوخۆی وڵاتە. چاوەڕوانی ئێمە ئەوەیە کە شێلگیرانەتر لە ساڵی پێشوو بەرانبەر بە بەڕێوەبردنی نەورۆز هەستیار بن. بۆیە پێویست دەکات خاکیپۆشانی خۆرهەڵات ناوەندی شارەکان بکەنە گۆڕەپانی سەمای جامانەکانەوە.

دارمانی ئه‌خلاقی کۆمه‌ڵگا له‌ سایه‌ی نه‌گبه‌تییه‌کانی کۆماری ئیسلامی!

هیوا خانی

له‌ ئێراندا که‌م که‌س هه‌ستی به‌وه‌ ده‌کرد یان هه‌ر نه‌ده‌کرد که‌ کۆماری ئیسلامی به‌ دروشمی داشداری له‌ (مستضعفین) و ئه‌و هه‌مووه‌ واده‌ و به‌ڵێنییه‌ بریقه‌دارانه‌، ڕۆژێک ئاوا پۆپۆلیستییانه‌ بۆ مه‌رامه‌ پیسه‌کانی خۆی قووتی ڕۆژانه‌ له‌ خه‌ڵکی ئێران دریغ بکا!

هه‌ر چه‌ند گه‌لێک له‌ سیاسه‌تمه‌داران و لێزانانی ناو کۆمه‌ڵگا زه‌نگی مه‌ترسی ده‌سه‌ڵاتی دین له‌ سیاسه‌تیاندا لێدابوو، به‌ڵام خه‌ڵکی ئێمه‌ هه‌تا بۆخۆی سه‌ری وه‌به‌ردی نه‌که‌وێ بڕوا ناهێنێ!

ئه‌وه‌ی که‌ مه‌لاکان هه‌زاروچوارسه‌د ساڵ بوو به‌ ناوی په‌روه‌رده‌ی ئایینی و مێژووی که‌سایه‌تییه‌کانی ئیسلامی و به‌ها و بایه‌خی کرده‌کانی دین و یه‌کسانی و داد و برایی که‌ له‌ کۆمه‌ڵگای ئیسلامیدا ته‌بلیغیان بۆ کردبوو، خه‌ڵک له‌گه‌ڵ هه‌موویان ئاشنا بوو، ویلایه‌تی فه‌قیه‌ له‌و باوه‌ڕه‌ی خه‌ڵک که‌ڵکی نابه‌جێی وه‌رگرت و به‌ چه‌واشه‌کاری و فریوکاری بۆبه‌ره‌وپێشبردنی مه‌رامیان و ئێعدامی (مفسدین فی الارض) و کوشتاری خه‌ڵکی کورد و سه‌رکوتی غائیله‌ی کوردستان و تورکه‌مه‌ن سه‌حرا و به‌ڕێوه‌بردنی ئه‌مری خودا به‌کاریان برد! ئه‌گه‌ر چاوێک به‌ مێژووی ئه‌و چل ساڵه‌دا بگێڕین، کۆماری ئیسلامی تا ئێستا چه‌ند قۆناغی تێپه‌ر کردووه‌ که‌ ئه‌گه‌ر به‌ وردی خوێندنه‌وه‌ی بۆ بکرێ ده‌بینین قۆناغ له‌ دوای قۆناغ بار له‌سه‌ر خه‌ڵک گران کراوه‌ و ئازادی و هه‌ڵسوکه‌وتی لێ به‌رته‌سک کراوه‌ته‌وه‌. بواری بژیوی ژیانی لێ سه‌خت کراوه‌! که‌ به‌گشتی ده‌توانین قۆناغه‌کانی به‌مشێوه‌یه‌ دابه‌ش بکه‌ین:

یه‌ک : قۆناغی پاش ڕووخانی شا و ده‌وڵه‌تی کاتیی، له‌م قۆناغه‌دا که‌سایه‌تی غه‌یره‌ مه‌لا به‌تایبه‌تی له‌ ڕێکخراوه‌کانی به‌ره‌ی نه‌ته‌وه‌یی (جبهه ملی) و بزووتنه‌وه‌ی ئازادی (نهضت آزادی) ڕۆڵی به‌رچاویان هه‌بوو؛ ئازادی هه‌ڵسوڕانی سیاسی ئه‌حزاب و ڕێکخراوه‌کان (هه‌ر چه‌ند ئیدئاڵ نه‌بوو) به‌ڵام ده‌به‌ر چاو گیرابوو. به‌نی سه‌در که‌سێک بوو که‌ به‌ لایه‌نگری موجاهیدین و هێندێک حیزبی تر بوو به‌ سه‌رکۆماری ئێران. کورد که‌ داوای مافی خۆی له‌ چوارچێوه‌ی ئێراندا ده‌کا! یه‌که‌م فتوای جه‌هادی دژی ده‌رده‌کرێ و به‌شێوه‌یه‌کی زۆر دڕندانه‌ هێرش بۆ سه‌ری ده‌ست پێده‌کا. له‌ هه‌مان کاتدا ده‌سه‌ڵاتی زاڵ که‌ ئاخونده‌کانن ورده‌ ورده‌ ته‌نگ به‌ ڕه‌قیبه‌کانیان له‌ ئه‌حزاب و که‌سایه‌تییه‌کان هه‌ڵده‌چنن - حزب خلق مسلمان و آیت‌الله شریعتمداری -که‌ حیزبێکی ئیسلامی و ڕه‌قیبی سه‌ره‌کی خومه‌ینی و له‌ ئازه‌ربایجان هه‌ڵسووڕانی هه‌بوو که‌وته‌ به‌ر شاڵاو و له‌ مه‌یدان به‌ده‌ریان ده‌که‌ن. کوردستان ده‌بێته‌ شوێنی حه‌وانه‌وه‌ و مه‌یدانی خه‌باتی ئه‌حزابی ئێرانی و کوردستانی؛ له‌و نێوه‌دا شه‌ڕی ئێران و عێراق هه‌ڵدایسێ و به‌نی سه‌در بێ کیفایه‌ت ده‌کرێ و ده‌ری ده‌په‌ڕێنن. بۆ هه‌ڵبژاردنی پاش هه‌ڵاتنی به‌نی سه‌در ئه‌حزاب ئه‌و ڕۆڵه‌ که‌م ڕه‌نگه‌ی که‌ هه‌یانبوو نایانمێنێ، له‌و ماوه‌یه‌دا له‌ بواری ئابووری هه‌رچه‌ند ئێران داهاتێکی وای نابێ به‌ڵام له‌ پاشه‌که‌وتی پێشووی له‌ خه‌زانه‌دا که‌ هه‌بوو، باری بژیوی خه‌ڵک به‌ کۆپینی ئه‌رزاق و جیره‌به‌ندی سوته‌مه‌نی و دانی کاڵای ئه‌ساسی و پێویست ڕاده‌گرێ.

دووهه‌م : قۆناغی سه‌رده‌می شه‌ڕ، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی شه‌ڕ له‌ کوێ ده‌ستی پێکرد هه‌ر له‌وێش کۆتایی هات! جیا له‌ زه‌ره‌ر، هیچ ڕوفایه‌تێکی بۆ خه‌ڵکی ئێران نه‌بوو. تێچوویه‌کی یه‌گجار زۆر و سه‌دان هه‌زار کوژراو و بریندار و که‌مئه‌ندام و مه‌وجی و هه‌تیو و بێوه‌ژن و ئاواره‌ و ماڵوێرانییه‌کی زۆر له‌ پێناو وه‌ده‌ستهێنانی هیچ! بۆ ژیانی خه‌ڵک دیسان به‌ کۆپینی ئه‌رزاق و سوته‌مه‌نی، جیره‌به‌ندی و دانی کاڵای ئه‌ساسی درێژه‌ی هه‌بوو.

سێهه‌م: قۆناغی پاش شه‌ڕ یان سه‌رده‌می چاککردنه‌وه‌ و نۆژه‌ن (سازنده‌گی)، خومه‌ینی پاش ئه‌وه‌ی جامی ژه‌هر سه‌رده‌کا و کۆتایی به‌ شه‌ڕ دێ! ده‌مرێ؛ به‌ ده‌هۆی ڕه‌فسه‌نجانییه‌وه‌، خامنه‌یی ده‌کرێ به‌ ڕێبه‌ر و ڕه‌فسه‌نجانی ئه‌و کات که‌ سه‌رۆکی پارلمان ده‌بێ، خۆی بۆ سه‌رکۆمار بوون ده‌ده‌سک ده‌نێ و په‌ڵپ ده‌گرێ که‌ ده‌بێ یاسای بنه‌ڕه‌تی چاوی به‌سه‌ردا بخشێندرێته‌وه‌؛ پۆستی سه‌رۆک وه‌زیران لاده‌دری و ده‌سه‌ڵاته‌که‌ی له‌ سه‌ر ده‌سه‌ڵاتی سه‌رکۆماری هه‌ڵده‌چندرێ. ڕه‌فسه‌نجانی ده‌بێته‌ سه‌رکۆمار و قۆناغی (سازنده‌گی) ده‌ستپێده‌کا ئاڵوگۆڕێک له‌ بواری ئابووری دێنێته‌ ئاراوه‌! ئه‌و ئاڵوگۆڕه‌ وه‌رچه‌رخانێک ده‌بێ له‌ ئابووریی سوسیالیستی بۆ نه‌ک لیبراڵی به‌ڵکوو بۆ ئابووریی نوێ‌لیبراڵی له‌سه‌ر بنه‌مای ئایدئۆلۆژی توندی ئیسلامی به‌ چاوچنۆکی ئاخوندی چاوبرسی و دڕنده‌! ئه‌و ئاڵوگۆڕه‌ به‌ کرده‌وه‌ بووه‌ هۆی گرژی بوار و پرسه‌ ئابوورییه‌کان له‌ ئێراندا؛ به‌ چه‌شنێک که‌ زۆرێک له‌ گرفته‌کانی ئه‌مڕۆی خه‌ڵکی ئێران له‌و سیاسه‌ته‌ ئابوورییه‌ی ڕه‌فسه‌نجانییه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ. هه‌ڵبه‌ت ئه‌وه‌ی بڵێین که‌ ئه‌و وه‌رچه‌رخانه‌ زۆریش به‌ دڵی کاربه‌ده‌ستانی کۆماری ئیسلامی، ته‌نانه‌ت ڕه‌فسه‌نجانیش نه‌بووه‌ به‌ڵکوو هۆی سه‌ره‌کی بێده‌ره‌تانی و له‌ ڕووی ناچاری و بۆ ده‌ربازبوون له‌ قه‌یران بووه‌! بۆیه‌ بێ له‌به‌رچاوگرتنی بواری کۆمه‌ڵایه‌تی و کلتووری خه‌ڵکی ئێران، بۆ که‌مکردنه‌وه‌ی هه‌ڵاوسان، بردنه‌سه‌ری به‌رهه‌می ناوخۆ، که‌مکردنه‌وه‌ی کورتهێنانی بودجه‌ و سوبسیده‌کان و بردنه‌سه‌ری باج و ماڵیات و ... ڕاگرتنی نرخه‌کان و چوککردنه‌وه‌ی ده‌وڵه‌ت، له‌ هه‌مووان گرینگتر گه‌ڵاڵه‌ی پێنج ساڵه‌ی یه‌که‌می گه‌شه‌ی ئابووری وڵات بوو که‌ بۆ ئه‌وه‌ی وه‌رچه‌رخانه‌که‌ ئیسلامی نیشان بده‌ن و ده‌ستی ئیمپریالیزم و کاپیتالیزمی لێ وه‌دوورخه‌ن و کڵاوی له‌سه‌ر خه‌ڵک دابنێن ئه‌و گه‌ڵاڵه‌یان نووسی و ئه‌ژماربه‌ندیان کرد. (تا ئێستا گه‌ڵاڵه‌ی پێنج ساڵه‌ی شه‌شه‌م په‌سه‌ند کراوه‌ و کاری پێده‌کرێ) یه‌کێکیتر بواری که‌رتی تایبه‌ت (بخش خصوصی و خصوصی‌سازی) بوو که‌ یه‌کجار زۆر به‌ ناته‌ندروست جێبه‌جێ کرا! به‌جۆرێک که‌ ماڵی ده‌وڵه‌ت که‌ سه‌رمایه‌ی گشتی خه‌ڵکی ئێرانه‌، خرایه‌ سه‌به‌ته‌ی هه‌ڕڕاجه‌وه‌ و به‌ شێوه‌ی ڕانتی و نیوه‌ قیمه‌ت و ڕواڵه‌تی (صوری) له‌ نێوان ده‌ست و په‌یوه‌نده‌کانی خۆیان ته‌خشان په‌خشان کرا و ده‌وڵه‌مه‌ندی تازه‌پێگه‌یشتووی چاوچنۆک و چاوبرسی و دڕنده‌ و بێ‌چاوڕوو وه‌ک کارگێ له‌ په‌یندا هه‌ڵتۆقین!. ئه‌و ئاڵوگۆڕه‌ به‌و گه‌ڵاڵه‌ پێنج ساڵه‌ی وای کرد که‌ ده‌وڵه‌ته‌کانی دواتریش پێبه‌ندی به‌ڕێوه‌بردنی بن! گه‌ڵاڵه‌یه‌ک که‌ به‌بێ ده‌به‌رچاوگرتنی بواری ناوچه‌یی وڵات (جیهانی سێهه‌م) و بواری کۆمه‌ڵایه‌تی و کلتووری (دواکه‌وتوو) و به‌بێ ڕه‌خساندنی بواری پێویست له‌ ژێرخان و نه‌ریت و ته‌نانه‌ت کلتووری خه‌ڵک له‌ پێشبار و کورتخایه‌ن و درێژماوه‌، ته‌نیا به‌ کۆپی په‌یست جواب ناداته‌وه‌. ئه‌مڕۆ ده‌بینین به‌ ئاقارێکی ناله‌باردا شکاوه‌ته‌وه‌. بۆیه‌ هه‌تا عومری درێژتر ده‌بێ زه‌مانی زیاتری به‌سه‌ردا تێده‌په‌ڕێ وه‌ک خۆرکه‌ زیاتر پێوه‌ده‌چێ و بۆگه‌نیوی زیاتر ئازار ده‌دا!

چواره‌م: سه‌رده‌می ڕیفۆرمخوازی، له‌م قۆناغه‌دا هه‌ر چه‌ند هێندێ له‌ سه‌ر ئه‌و بڕوایه‌ بوون که‌ له‌م قۆناغه‌دا هێندێ درز بۆ بواری سیاسی کرانه‌وه‌ - که‌چی نه‌کرانه‌وه‌ - له‌ بواری ئابووریش هه‌ر درێژه‌ده‌ری گه‌ڵاڵه‌ی پێنج ساڵه‌ بوون به‌ڵام تا ڕاده‌یه‌ک ده‌ستی بناژۆخوازانی کورت کردبۆوه‌.

پێنجه‌م: سه‌رده‌می بناژۆخوازان، به‌پێچه‌وانه‌ی سه‌رده‌می (سازنده‌گی) که‌ زۆر نه‌رم ده‌ستی بۆ گیرفانی خه‌ڵک و سه‌رمایه‌ و داهاتی گشتی ده‌برد، له‌ ده‌وڵه‌تی ئه‌حمه‌دی‌نژاد له‌ بواری ئابووری، زه‌ربه‌یه‌کی گورچووبڕی له‌ داهاتی سه‌رانه‌ی خه‌ڵکی ئێران دا. له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی نرخی نه‌وت له‌ بازاره‌ جیهانییه‌کاندا به‌ ١٥٠ دۆلار بوو، به‌ یارانه‌ی ٤٥٥٠٠ تمه‌نی هه‌موو نرخه‌کانی ئازاد کرد که‌ به‌ ئاشکرا خه‌ڵکی مایه‌پووچ کرد و که‌سیش وه‌ده‌نگ نه‌هات. له‌ سیاسه‌تی ئازادکردنی نرخه‌کان، نه‌هێشتنی سوبسیده‌کان، ئامانجدارکردنی یارانه‌کان، هێنانه‌خواری نرخی دراوی وڵات، بردنه‌سه‌ری نرخی دۆلار، له‌ هه‌موو ئه‌م بوارانه‌دا خه‌ڵک حیسابی بۆ نه‌کرا. ته‌نیا شتێک که‌ به‌ قازانجی خه‌ڵک شکاوه‌، هه‌ڵگرتنی سوبسیدی سه‌ر ئارد و نان بوو. به‌ڵام به‌ گشتی کاره‌کانی ئه‌حمه‌دی‌نژادیش ته‌واوکه‌ری ئاڵوگۆڕی ئابووری ڕه‌فسه‌نجانییه‌!

شه‌شه‌م: قۆناغی سه‌رده‌می ڕوحانی، سه‌رده‌مێک که‌ وه‌ک فارس ده‌ڵێ: "دوایین گه‌له‌ی له‌ تابووتی خه‌ڵکی ئێران دا " ئابلۆقه‌کانی ئامریکا و هه‌ڵاوسان و ناڕه‌زایه‌تی خه‌ڵک و خه‌زێنه‌ی به‌تاڵ وای کردووه‌ که‌ کۆمه‌ڵگا به‌ دوو توێژی فه‌قیر و ده‌وڵه‌مه‌ند دابه‌ش بێ، توێژی سێهه‌مێک بوونی نییه‌. ئابووریی ئازاد و خه‌زێنه‌ی به‌تاڵ و خه‌ڵکی مافنگی هاوکات ڕۆژ له‌گه‌ڵ ڕۆژ قایشی ئابلۆقه‌کان له‌ سه‌ر ئێران توند و توندتر ده‌بن، ده‌ربازبوون له‌م بارودۆخه‌ دوو ڕێگای هه‌یه‌، هه‌ڵگه‌ڕانه‌وه‌ و حاشاکردن له‌ دروشمی ئه‌و چوار ده‌یه‌ و ته‌سلیم بوون و نیشاندانی (نرمش فوق قهرمانانه‌) یان به‌جێی بێڵن و خه‌ڵک سه‌رله‌نوێ چێی که‌نه‌وه‌.

ئابووریی ئێران له‌م قۆناغه‌دا به‌ ته‌واوی له‌به‌ریه‌ک هه‌ڵوه‌شاوه‌ و هه‌ڵاوسان له‌وپه‌ڕی به‌رزی خۆیدایه‌ و گه‌مارۆکانی ئامریکاش به‌ یه‌کجاری چه‌رخی ئابووری له‌ کار خستووه‌!. ئه‌و وه‌رچه‌رخانه‌ ئابوورییه‌ که‌ گه‌یشتۆته‌ ئه‌م قۆناغه‌ ئاداری به‌سه‌ر پاداره‌وه‌ نه‌ماوه‌ له‌گه‌ڵ ئۆرجیناڵه‌که‌ی هه‌ر نێوه‌که‌یان یه‌که‌ له‌ ناوه‌ڕۆکه‌وه‌ هیچ وێکچوونێکیان له‌گه‌ڵ یه‌ک نییه‌. ڕه‌شمه‌ی له‌ سه‌ری داماڵدراوه‌ و به‌ که‌س ده‌گیران نایه‌، بازاڕ به‌ ڕاده‌یه‌ک ئاڵۆز و شپرزه‌یه‌ که‌ نه‌ قانوون له‌ کاردا ماوه‌ و نه‌ ڕه‌حم و به‌زه‌یی و نه‌ ئینساف و نه‌ ئینسانییه‌ت! بێنه‌ به‌رچاوی خۆت تاقمێک گورگ به‌ مێگه‌لێک مه‌ڕ وه‌ربووبن!

ئه‌وه‌ی ڕاستی بێ له‌ ئێران، ئه‌خلاق له‌ ئابووری جیا کراوه‌ته‌وه‌. زۆرێک له‌ ئابووریناسان له‌سه‌ر ئه‌و بڕوایه‌ن که‌ بۆ ئه‌وه‌ی وڵاتێک بتوانێ ئاسایشی خه‌ڵکی خۆی دابین بکا، هه‌روه‌ها سیستمێکی ئابووری سه‌لامه‌ت و ته‌ندروستی هه‌بێ، هه‌بوونی ئه‌خلاقی ئابووری مه‌رجی سه‌ره‌کییه‌. کێشه‌ی سه‌ره‌کی بواری ئابووریی ئه‌مڕۆی ئێران له‌ ده‌ره‌وه‌ سیاسییه‌ به‌ڵام له‌ ناوخۆ ساڵانێکه‌ تووشی کێشه‌ی بێئه‌خلاقی له‌ ده‌روونه‌وه‌ بووه‌، کۆمه‌ڵگایش گیرۆده‌ بووه‌! نان به‌ هه‌موو نرخێک خواردن و پووڵ په‌یدا کردن له‌ هه‌ر ڕێگایه‌ک ڕه‌وایه‌ بێ، نه‌خۆشی کۆمه‌ڵگایه‌.

هه‌ر وه‌ک له‌ سه‌ره‌وه‌ ئاماژه‌ی پێکرا ڕێژیم له‌وه‌ته‌ی هاتۆته‌ سه‌ر حوکم، ڕۆژ له‌ دوای ڕۆژ زه‌خت و فشاره‌کانی له‌ هه‌موو بوارێکدا که‌ بۆی لوابێ زیاد کردووه‌. به‌ تایبه‌ت له‌ بواری ئازادی و ئابووری. هێنانه‌وه‌ی ئه‌و هه‌مووه‌ سوغراو و کوبڕایه‌ بۆ ئه‌وه‌ بوو که‌ بڵێم، ئه‌گه‌ر چاوێک به‌ ئه‌و وه‌رچه‌رخانه‌ ئابوورییه‌دا بگێڕین بۆمان ده‌رده‌که‌وی که‌ هه‌ڵاوسان، بێکاری، قه‌رزداری... ده‌سکه‌وت و ئاکامی ڕاسته‌وخۆی ئه‌و ئاڵوگۆڕه‌ و بێ چاوه‌ڕوویی، خۆبه‌زلزانی، نه‌مانی بڕوا و متمانه‌، په‌ره‌ئه‌ستاندنی درۆ و دزی و ده‌ستبڕی و تاوان و جینایه‌ت و ده‌ڵاڵ بازاری، پێشێلکردنی بنه‌ما ئه‌خلاقییه‌کان، په‌ره‌ئه‌ستاندنی به‌رتیل، فه‌ساد و بێناموسی ... له‌ ئاکامی ناڕاسته‌وخۆی ئه‌و ئاڵوگۆڕه‌ دێنه‌ ئه‌ژمار. زۆر له‌ مێژه‌ فه‌سادی ئیداری و به‌رتیل له‌ دامووده‌زگاکانی ئێران ته‌نانه‌ت له‌ مه‌حکه‌مه‌کانیش ڕیشه‌ی داکوتاوه‌، به‌ڕاده‌یه‌ک زۆر بووه‌، شه‌رم هه‌ڵگیراوه‌ و به‌رپرس بۆ کارێک که‌ نایاساییش نییه‌ داوای به‌رتیل ده‌کا! ده‌وڵه‌مه‌ندی بێ‌چاوه‌ڕوو و خۆبه‌زلزان ته‌عه‌ددا و زوڵم له‌ بێده‌سه‌ڵات و فه‌قیر و داماوان ده‌که‌ن و به‌ پووڵ هه‌موو کارێکیان بۆ ده‌چێته‌ سه‌ر و به‌ ده‌می بۆگه‌نه‌وه‌ پێیان پێده‌که‌نن! نه‌بوونی بۆته‌ هۆی دزی، بۆته‌ هۆی درۆزنی، بۆته‌ هۆی گزی و فزی و ده‌ستبڕی، بۆته‌ هۆی ئه‌وه‌یکه‌ کابرا ده‌ست بۆ تاوان و ته‌نانه‌ت جینایه‌تیش به‌رێ، ده‌ڵاڵ بازاری بره‌وی په‌یدا کردووه‌، دیتنی ڕۆژانه‌ی ئه‌و هه‌موو ناڕاستی و خواری و کاره‌ ناله‌بارانه‌ له‌ شار و بازاڕ و بڵاوکردنه‌وه‌یان له‌ تۆڕه‌ کۆمه‌ڵایه‌تییه‌کان کارێکی وای کردووه‌، بڕوا و متمانه‌کردن له‌ کۆمه‌ڵگا بار بکا. کابرا کاتێک ده‌بینێ یاسا پێشێل ده‌کرێ و نه‌ماوه‌، به‌ پووڵ جێگۆڕکێ به‌ حه‌ق و ناحه‌ق ده‌کرێ و که‌س وڵامده‌ر نییه‌، وه‌زعه‌که‌ گه‌یشتۆته‌ حاندێک که‌ هیچ شتێک له‌ جێگه‌ی خۆیدا نه‌ماوه‌، یان له‌ بازاڕی که‌سابه‌تدا.

حه‌دیسێک یان قسه‌یه‌کی نه‌سته‌قه‌ که‌ ده‌ڵێ: " الناس و علی دین ملوکهم" خه‌ڵک له‌ سه‌ر دینی پاشای خۆیانن. ده‌سه‌ڵاتی ئێران که‌ له‌ هه‌موو بارێکه‌وه‌ به‌هۆی ناڕاستی و به‌رژه‌وه‌ندخوازی و خۆویستی فه‌شه‌لی هێناوه‌، خه‌ڵکی له‌ بیر نییه‌ و له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی ده‌زانێ باری ته‌ندروستی و ژیان و به‌ڕێوه‌چوونیان چۆنه‌، مووشی لێنابزێوێ. هه‌ر ئه‌و سیفه‌ته‌ دزێو و ئاکاره‌ ناله‌بارانه‌ی ده‌سه‌ڵات، کاریگه‌ری له‌سه‌ر خه‌ڵکیش هه‌بووه‌ ئه‌وڕۆ که‌ ئاوسان بڵێن سی له‌ سه‌ت بێ، بازاری و سه‌رمایه‌دار و خاوه‌ن کاڵاش به‌زه‌یی به‌ خه‌ڵک دانایه‌ و ئه‌ویش سی له‌ سه‌تی داوێته‌ سه‌ر — لێپرسینه‌وه‌ و به‌ دواداچوونیش نییه‌ - بۆ موحتاج و هه‌ژار لانیکه‌م شێست له‌ سه‌ت ڕاده‌وه‌ستێ. یان کابری بازاری و مامه‌ڵه‌چی زۆر به‌ ڕووهه‌ڵماڵاوی و بێئه‌وه‌ی ئاره‌قه‌ی بکا به‌ پێکه‌نینه‌وه‌ ده‌ڵێ: "جا خۆ نان ده‌راستییه‌دا نه‌ماوه‌!" ئه‌وه‌ نیهایه‌تی دارمانی ئه‌خلاقی کۆمه‌ڵگایه‌ له‌ سایه‌ی نه‌گبه‌تییه‌کانی کۆماری ئیسلامی.

سێ ئەسڵی ڕێئالیستی لە قسەکانی مستەفا هیجریدا

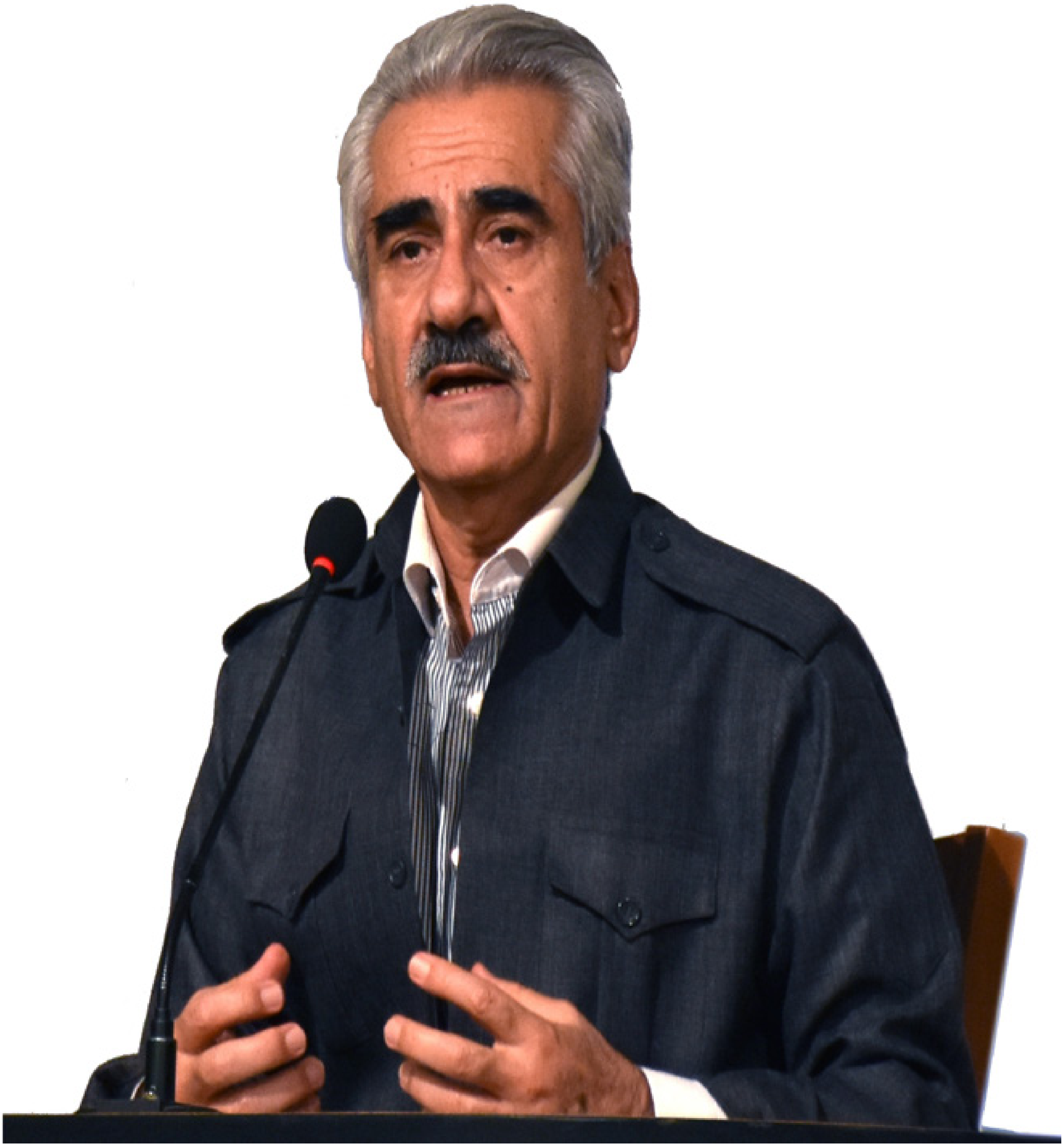

ن: دوکتور محەممەد حوسێن زادە

و: جەماڵ ڕەسووڵ دنخە

مستەفا هیجری لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکرات، ڕۆژی ١١ی ڕەشەمە لە سێمینارێکدا کە لە لایەن ڕێکخستنی گشتی و بە بەشداریی ژمارەیەک لە ئەندامانی ئەو حیزبە بەڕێوە چوو، لە ئاخاوتنێکدا کە تەوەری قسەکانی باس لە دۆخی قەیراناویی ئێران لە ئاستی جیهانی، ناوچەیی و نێوخۆیی بوو، باسی لە هەندێک سیاسەت و ستراتیژیی خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کرد. لەو قسانەدا کە هاوکات لەگەڵ چلەمینساڵی ڕاگەیاندنی خەباتی ئاشکرای حیزب بوو، هەندێک خاڵ و بابەتی تێدابوو کە ڕۆحی "ڕێئالیزمی سیاسی" بەسەریدا زاڵ بوو. من دەمهەوێ لەو نووسینەدا باس لە هەندێک لەو خاڵانە بکەم و هۆکارگەلێک بە نیسبەت ڕاستی و گونجاویی ڕوانگەی ڕێئالیستی و واقعبینانە لەگەڵ دۆخی ئێستای کوردستان باس بکەم. جێگای ئاماژەیە کە لەو سێمینارەدا بابەتی جۆراوجۆر لە پێوەندی لەگەڵ سیاسەتی کەلان و نێوخۆیی حیزبی باسی لێوە کرا بەڵام لەم نووسینەدا تەنیا تەکووزی لەسەر سیاسەتی گشتی و ڕوانگەی سیاسی ـ ئەمنییەتی کراوە و کە لە گوتاری ڕێئالیستیدا جێگایان دەبێتەوە باس دەکرێت و باس لە خاڵەکانی دیکە ناکرێت. لەو پێوەندییەدا پێویستە کە لە سەرەتا و دەسپێکی گشتیی ئەو باسانەی کە لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکرات باسی لێوە کرد بە کورتی ئاماژەیان پێ بکەم و دواتر خاڵەکانی کە لە نەزەری خۆمدایە بە شێوەیەکی ڕاستتر و دروستتر باس بکەم. چەمکی "ڕۆحیی ڕێئالیستی" بۆیە بەکار دێنم چونکە چەمککگەلی وەک بەرژەوەندی، هێز، کوردستانی بەهێز، دوژمنی بەهێز، هاوپەیمانی، ئیئتلاف، کۆکردنەوەی هێز و ... لە بنەڕەتدا چەمککگەلی بەرچاو لە ئەدەبیاتی ڕێئالیستین و لە قسەکانی ئەم داوییانەی ناوبراودا زۆر ڕوونتر باسی لێکرا.

گەڵاڵەی پرسیار لەبارەی شێواز و جۆر و چۆن و چۆنیەتی خەبات و هێز پەیداکردن دەبێ لە چوارچێوەی گەڵاڵەی ستراتیژیی باسی لێ بکرێت کە ئەوەش لە بنەڕەتدا بەرهەمی ڕوانگەیەکی ڕێئالیستییە. ئاشکرا و ڕوونە کە ئەندێشەی زیاترکردنی هێز لە داهاتوودا کە هەمیشە تێبینییەکی واقعگرایانەیە پێویستی بە گەڵاڵەیەکی ستراتیژیک هەیە.

هیجری لە قسەکانی خۆیدا وێڕای ئاماژەیەکی خێرا بە چالاکییەکانی حیزبی دێموکرات لە باشووری کوردستان، لە ڕۆژهەڵات و وڵاتانی دیکە باسی لەوە کرد کە ئێمە دەبێ لە کۆتاییدا داهێنەری دۆخێک بین کە بتوانین بگەڕێینەوە خاک و وڵاتی خۆمان کە لەسەری ئاوارە بووینە و خۆرهەڵاتی کوردستان لە زوڵم و ستەم ڕزگاری بێت. ناوبراو باسی لە ڕوانگەی دروستی حیزب لە سەرەتای هاتنەسەرکاری ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران کرد و گوتی کە ئێمە هەر لە سەرەتاوە باوەڕمان بە لێهاتوویی ڕێژیم نەبووە و لە ڕێفراندۆم و هەڵبژاردنەکانیدا بەشداریمان نەکرد و باوەڕیشمان بەوە نەبووە کە لە ناخی ئەو سیستمەدا "ئازادی" بڕوێت. بەڵام چل ساڵ تێپەڕی هەتا خەڵکی دیکەی ئێران و جیهان بەو ئاکامە بگەن، سەرەڕای ئەوە ئێمە خۆمان لە ماوەی چوار دەیەی ڕابردوودا خەباتێکی بەردەواممان ئەنجام داوە و هەتا ئێستاش هیچ زوڵم و ستەمێک نەیتوانیوە پێش بە ئیرادەی ئێمە بۆ بەرەوپێشبردنی چالاکییەکانمان بگرێت.

لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکرات دواتر ئاماژەی بە خۆپیشاندانەکان و دەربڕینی ناڕەزایییەتییەکانی خەڵک لە نێوخۆ، گەمارۆکانی ئامریکا، گوشار و ڕەخنە لە ئورووپا و هەوڵی وڵاتانی عەرەبی بۆ یەکگرتوویی دژی ڕێژیم کرد و جەختی کردەوە کە نابێت وا بیر بکەینەوە کە تەنیا گەمارۆکانی دەرەوە بووەتە هۆی کەڵەکەبوونی قەیرانەکان؛ بەڵکوو ناوەرۆکی ئیدئۆلۆژیک بوونی ڕێژیم، گەندەڵی بەرین و هەروەها بەڕێوەبەریی کەسانی نالێهاتوو بووەتە هۆی کەڵەکەبوونی قەیرانەکان. هیجری دواتر بە گرینگییەوە باسی لە قۆناغی ئێستا کرد و گوتی نابێت وا بیر بکەینەوە کە هەڵوەشانەوەی کۆماری ئیسلامی لە زاتی خۆیدا بە مانای ئەوەیە کە کورد بە دەسکەوتە نەتەوەییەکانی خۆی دەگات بەڵکوو بە هۆی جۆری بیرکردنەوەی هەندێک ئۆپۆزیسیۆن و کەسایەتییە ئێرانییەکان کە حازر نین مافی نەتەوەیی کوردەکان بە فەرمی بناسن و باوەڕیان بە دابەشکردنی دەسەڵات نییە هەڕەشەکان هەر بەردەوام دەبن و ئێمەش دەبێ خۆمان بۆ جۆرێکی دیکەی خەبات ئامادە بکەین و ڕۆژهەڵات بکەینە هێزێکی کاریگەر و بەهێز هەتا دوڵەتانی جیران و زلهێزەکان نەتوانن ئێمە لە هاوکێشەکانی خۆیاندا حیساب نەکەن و بمانخەنە پەراوێزەوە. ناوبراو گوتی پێویستە کە لە ئێستاوە خۆمان ڕێک بخەین؛ دووهەم ئەوەیکە خۆمان لە ڕێگای بەهێزکردنی پێشمەرگە، چالاکیی نێوخۆیی و

پشتیوانی لە چالاکییەکانی خەڵک لە نێوخۆدا، یەکگرتوویی لەگەڵ حیزبەکانی دیکەی کوردستان، هاوکاری لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی ئێران بە ئامانجی هاندانی ئەوان بۆ بە فەرمی ناسینی مافی نەتەوەیی کوردەکان و هەروەها لە ڕێگای بەهێزکردنی دیپلۆماسی لە وڵاتانی دیکە بەهێز بکەین. ئەوە نمایەکی گشتی لە قسەکانی هیجری لە پێوەندی لەگەڵ پرسەکانی دەرەوەی حیزب و لە پێوەندی لەگەڵ ئێران و سیاسەتەکانی حیزب بوو کە باسی لێ کرد. بەڵام هیجری باسی لە سێ خاڵی دیکەش کرد کە من ئەو خاڵانە بە دەرخەری دیدی ڕێئالیستی (و هەڵبەت گونجاو لەگەڵ دۆخی سیاسیی کوردەکان و داهاتووی ڕۆژهەڵات) دەزانم. ئەو سێ خاڵە بریتین لە ڕێکخستنی داهاتوو لە ئێستاوە (یا ئەوەیکە من ناوم ناوە پێویستی گەڵاڵەی ستراتیژی)، بیر لە داهاتوویەک کە هەڕەشەکان سەر هەڵدەدەن و جەختکردنەوە لەسەر بەرزکردنەوەی هێز و پێشمەرگە وەک سیمبۆلی هێز. لە درێژەدا باسی ئەو سێ خاڵە دەکەم:

ئا) بەرنامەڕێژیی ئێستا بۆ کردەوە و مەبەستەکانی داهاتوو:

لەو پێوەندییەدا هیجری بە فەرمی باسی لەوە کرد کە ئێمە دەبێ هەر لە ئێستاوە داهاتوومان ڕێکبخەین. ئەوەیکە سەرەتا دیاری بکەین کە لە داهاتوودا چۆن خەبات بکەین و چۆن بتوانین ڕۆژهەڵات بکەینە هێزێکی شوێندانەر؟ ناوبراو لە وڵامی ئەو قسەیەدا باسی لە کۆکردنەوەی هەموو هێزەکان کرد.

لێرەدا پێویستە باس لەوە بکەین کە تەنیا گەڵاڵەی پرسیار لەبارەی شێواز و جۆر و چۆن و چۆنیەتی خەبات و هێز پەیداکردن دەبێ لە چوارچێوەی گەڵاڵەی ستراتیژیی باسی لێ بکرێت کە ئەوەش لە بنەڕەتدا بەرهەمی ڕوانگەیەکی ڕێئالیستییە. ئاشکرا و ڕوونە کە ئەندێشەی زیاترکردنی هێز لە داهاتوودا کە هەمیشە تێبینییەکی واقعگرایانەیە پێویستی بە گەڵاڵەیەکی ستراتیژیک هەیە. ستراتیژی لە بنەڕەتدا بەو مانایەیە کە سەرەتییەکان و ئامانجەکان لە قاڵبی بەرنامەیەکی کەڵاندا کە بەرژەوەندیی نەتەوەیی کوردەکانی لەخۆیدا هەبێت، بخەینە ڕوو و ڕێڕەوی حەرەکەت بە مەبەستی بەهێزکردنی خۆت و گەیشتن بە ئامانجەکان دیاری بکەین.

ستراتیژی، سیاسەت دیاری دەکات و ئاشکرایە کە هەموو ڕێبەران (و بەتایبەت ڕێبەری حیزبە کوردییەکان) پێویستیان پێی هەیە. ستراتیژی بە شێوەیەکی زۆر پوخت واتە ئامانج، شێوەکان و کەرەستەکان کە دەتوانین بە ئامانجێک بگەین. ڕێکخستنی داهاتوو لە ئێستاوە بەو مانایەیە کە ئێمە پێویستیمان بە ستراتیژییەکی گونجاو، ئیمکانپەزیر و پۆتانسیەلی کردەیی بوون هەیە کە کارایی پێویستی هەبێ و ڕێڕەوەکانی هێز دیاری بکات. هەڵبەت دەتوانین لە دڵی ستراتیژیی گشتی، ستراتیژیی تایبەتیتر وەکوو ستراتیژیی ئابووری و بە تایبەتی نیزامی (هێرشبەرانە . بەرگریکارانە) گەڵاڵەڕێژیی بۆ بکەی کە هەر کامەیان گرینگیی تایبەتی خۆی هەیە. لێرەدا دەبێ ئامانجەکان بە شێوەیەکی باشتر و تایبەتیتر باسی لێ بکرێت. بۆ نموونە لە بواری چالاکیی چەکداری ئامانجە نیزامییەکان لەگەڵ زانستە نیزامییەکان و سەرچاوە و کەرەستە نیزامییەکانی گونجاو هەڵسەنگەندرێت. بە هەر حاڵ جەختکردنەوە بۆ بەرنامەڕێژی بۆ داهاتوو لە ناوەرۆکدا بەو مانایە کە کوردەکان پێویستیان بە گەڵاڵەیەکی ستراتیژیک هەیە و دەبێ شێوازی جۆراجۆر بۆ بەکارهێنانی کەرەستەی بەردەست بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانیان هەبێت. لە ڕوانگەی ڕێئالیستیەوە دارشتنی وەها ستراتیژییەکی پێویست و گرینگە و ڕێڕەوێکە بۆ ژێرخان دروستکردن بۆ ئیمکانی بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ هەڕەشەکان و هەر کەس بیهەوێ لە ئێستاوە داهاتوو ڕێکبخات دەبێ بیری لە گەڵاڵەیەکی ستراتیژی وەک سەرەتییەکی حاشاهەڵنەگر کردبێتەوە. ئیرادە بۆ بە کردەیی کردنی وەها ئەندێشەیەک لەوانەیە بتوانێت ئاسۆیەکی جیاواز لە سیاسەت . سیاسەت بەپێی حیسابکردنی پێشبینیکراو . لەنێو حیزبە کوردییەکان دابێت. بە مانایەکی دیکە ڕەهایی لە داوی هەزارەگەراییە کە ساڵیانێکە بەسەر حیزبە کوردییەکانەوە زاڵ بووە.

ب) داهاتوونواری لە پێوەندی لەگەڵ هەڕەشەکان و جەختکردنەوە لەسەر زیادکردنی هێزی ڕووبەڕووبوونەوە:

لێپرساوی گشتیی حیزبی دیموکرات بەڕاستی جوانی باس لێ دەکات کە تەنانەت هەڵوەشانەوەی (لەنەکاوی) کۆماری ئیسلامی لە خۆیدا بە مانای گەیشتنی کوردەکان بە مافی خۆیان نییە. جەختکردنەوە لەسەر درێژکردنەوەی هەڕەشەکان و ئەگەری گۆڕانکاری لە دۆخی سیاسیی ئێراندا، ئاکامی خوێندنەوەیەکی واقعبینانەیە لە جیهانی گورگ سیفەتی دەوروبەری ئێمە. قسەکانی هیجری لەسەر ئەو بنەمایەیە کە ئەگەر ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی تەنانەت لە قۆناغی ئێستادا (پێش ڕووخانی ڕێژیم) باوەڕێکیان بە مافی نەتەوەیی نەتەوەکان نییە، لە داهاتووی هەڵوەشانەوە کە ئەگەری هەیە هێزێکیش بەدەست بێنن چ متمانەیەکیان پێدەکرێت؟ بۆیە بە وتەی ئەو، کوردەکان دەبێ خۆیان ئامادەی قۆناغێکی نوێ لە خەبات بکەن. خەباتێکی بەردەوام کە تەنیا شێوە و شکڵەکەی ئەگەری هەیە بگۆڕدرێت بەڵام خودی خەباتەکە درێژەی دەبێت. لە ڕوانگەی هیجرییەوە هەر ئەو ڕوانگەی ئۆپۆزیسیۆن لە تەنیشت زاڵبوون بەسەر لاوازیی حکوومەتی ناوەندی بوو کە پێویستیی سیاسەتی ڕاسان - خەباتی شاخ و شار- بە مەبەستی کردنی ڕۆژهەڵات بە هێزێکی شوێندانەری هێنایە پێش.

بەبۆچوونی من ئەو ڕوانگەیە، ڕوانگەیەکی واقعبینانە و گونجاوە.

ڕوونە کە لەوەها ڕێڕەوێکدا کە زۆربەی گرووپ و کەسایەتییە ئێرانییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی دژبەری ڕێژیمی ئێران دەیبرن و بە نیسبەت مافی نەتەوەیی کوردەکان بێ تەفاوت بوونە زۆربەی حیزبە کوردییەکان ناچارن و مەجبوورن کە "خراپترین حاڵەتی مومکین" لەنەزەر بگرن و ستراتیژییەکانیان لەسەر ئەو مەنتقە دابڕێژن. هەڵبەت دەبێ بڵێین کە جەختکردنەوە لەسەر هەڕەشەی دوای قۆناغی لاوازی یا هەڵوەشانەوەی ئیحتمالیی حکوومەتی ناوەندی و ترس لە مەترسییەکانی، کە بەردەوامی نەتەوەیی دەخەنە قاڵبی ئینکار و لەناوبردن، بێ پشتیوانەی نەزەری و تەنانەت پێوەرەکانی مێژوویی و ئێستایی نییە. نموونەکانی یوگۆسلاویی پێشوو، عێراق و سووریەی چەند ساڵی دوایی پێوەری بەرهەست و بەرچاون. ئەو حاڵەتانە دەرخەری ئەوەن کە لە داهاتووی هەڵوەشانەوەی دەوڵەتە فرەنەتەوەییەکاندا بە تایبەت دەوڵەتە ستەمکار و دیکتاتۆرەکان، ئەگەری سەرهەڵدانی "ئانارشیزمی تازە سەرهەڵداو" کە بەستێنی "موعەمای ئەمنییەتی" و لە ئاکامدا ململانێ بۆ مانەوەی نێوان دەوڵەت لەگەڵ هەر یەک لە نەتەوەکان یان گرووپە جیاوازەکان لەگەڵ یەکتری زۆر زۆرە. بۆ ڕوونبوونەوەی زیاتر دەبێ بڵێین کە ئەگەری هەڵوەشانەوەی دەوڵەتەکان دەبێتە هۆی ئەوەیکە هەوڵی هەر یەک لە گرووپەکان/ نەتەوەکان لە ڕێڕەوی دەسپێڕاگەیشتن بە بەرژەوەندییەکان، بە هەوڵی ئەوانی دیکە بۆ دابینکردنی بەرژەوەندییەکانی خۆیان ڕەچاو بگرن. لەو حاڵەتە ئەمنییەتییە پێناسەکراوەدا گرووپێک بە مانای لاوازکردنی ئەمنییەت و تەنانەت مانەوەی ئەوانی دیکە دەبێت. بۆ نموونە لەبەرچاو بگرن کە جەختکردنەوەی ئۆپۆزیسیۆنی فارس لە دژایەتی لەگەڵ فێدرالیزم چۆن دەتوانێت لاوازیی ئەمنییەتی کوردەکان دروست بکات. لەوەها حاڵەتێکدا کە بە ئەگەری زۆرهێزی مانۆڕی حیزبە کوردییەکانیش زیاتر بکات. هەر یەک لەو نەتەوانە لە ئێراندا وەک فەزایەکی ئانارشیکی دەرەوەی سنوور . بە مانای بێ سەربوون و نەبوونی پلەبەندی - دەتوانن و مافی ئەوەیان هەیە کە لە ڕاستای گەرەنتی بەقا و دابینکردنی ئەمنییەتی خۆیان هەڵسوکەوت بکەن. لێرەدایە کە سیاسەت بە کەرەستەی فەرهەنگی کەمتر دەرفەتی خۆنواندنی دەبێت بەڵکوو مەتەڵۆکەی نەرمی ئەمنییەتی دەبێتە مەتەڵێکی دژوار و ململانێی توند. ئەوەش بەو مانایەیە کە ئەگەری زۆری هەیە هەر کام لە لایەنەکان لە توانایی نیزامیی بۆ بەرگری لە بوونی خۆیان کەڵک وەربگرن. وەها مەتەڵێک لە وڵاتانی دیکەش ڕووی داوە. بۆ نموونە "باری پۆزن" هەوڵی داوە هەتا چەمکی مەتەڵی ئەمنییەتی لە مانای نێودەوڵەتیدا بۆ ئەوان شرۆڤە و سەلماندنی هەڵایساندنی شەڕ و ئاژاوەی قەومی بەکار بێنێت. لە ئەنجامی ئەو کارەدا، ڕوانگەی پۆزن بە گشتی لەسەر شتێکە کە خودی خۆی پێی دەڵێت ئانارشی تازەسەرهەڵداو. واتە کاتێک دەوڵەتە فرەنەتەوەییەکان دەست بە هەڵوەشانەوە دەکەن و گرووپە قەومی و نەتەوەییەکان دەبێ بتوانن ئەمنییەتی خۆیان دابین بکەن. چونکە لە وەها دۆخێکدا هیچ هێزێکی ناوەندی بوونی نییە کە بتوانێ ئەمنییەتی ئەوان دابین بکات. لەو حاڵەتەدا دۆخەکە وەک ئەوەی لێدێت کە لە نێوان دەوڵەتەکان و لە سیستمی نێودەوڵەتیدا لە دۆخی خودبەڕێوەبەری دێتە دی. بە واتایەکی دیکە لە ئانارشییەکی تازەسەرهەڵدراودا هەموو بەشەکان لە ئاستی نێو دەوڵەتی (درون دولتی) دەقاودەق وەک دەوڵەتەکان لە ئاستی نێودەوڵەتیدا کار دەکەن. پێکهاتەکانی هاوشێوەی دەوڵەتی (شبە دولتی) لە ئانارشیدا زۆر وەک دەوڵەتەکان ڕەفتار دەکەن. پۆزن پێی وایە هەر گرووپێک کە خۆی ئەرکدار بە دابینکردنی ئەمنییەت بۆ خۆی بێت دەبێ لە پێوەندی لەگەڵ گرووپەکانی دراوسێ، ئەو پرسیارە بێنێتە گۆڕێ کە ئایا ئەو گرووپە بۆ ئێمە هەڕەشەئامێزە؟ ڕێژەی ئەو هەڕەشەیە چەندەیە؟ دەبێ بڵێین کە ئەوە لە حاڵەتێکدا کە ڕێژیمی دەسەڵاتدار لە دەوڵەتە فرەنەتەوەییەکان لێک هەڵبوەشێتەوە ئەو ڕەوتە زیاتر بەرچاو دەکەوێت ئەو پرسیارە زیاتر ئیمکانی هێنانە گۆڕی زیاترە. بەو مانایە کە ئەو کۆمەڵگایانەی کە لەگەڵ ڕووخانی یەکجاری بەرەوڕوو دەبنەوە، بەو دۆخە ئانارشییە کە لە سیستمی نێودەوڵەتیدا حاکمە زیاتر وێکچوویی خۆی دەردەخات. بۆ نموونە عێراق کە لە کاتی ڕووخانی ڕێژیمی سەدامەوە هەتا سەرهەڵدان و لەناوچوونی داعش دەتوانێ نموونەیەکی بەرهەست بۆ بیرکردنەوەیە و لێوردبوونەوە بێت.

بەڵام قسە ئەوەیە کە پێشبینی وەها هەڕەشەگەلێک دەبێ ئێمە ناچار بکات کە بیر لە زیادکردنی هێز بکەینەوە. لە بنەڕەتدا و لە بەرانبەر کەسانێکدا کە ئامادە نین بێ بۆ دروستکردنی داهاتوویەکی باشتر دانوستان بکەن و هەتا ئەندازەیەک باوەڕمان هەیە کە نییەت و ئامانجی دوژمنکارانە و دەستدرێژکارانەیان هەیە دەبێ ئاگادار بین و بە زیادکردنی هێز خۆمان ئامادەی ئەو کاتانە بکەین کە لە بەرانبەر نەتەوەی کورددا مەبەستی بەکردەیی کردنی نییەتی دوژمنکارانەیان هەیە. جەختکردنەوە لەسەر "نییەت و پاڵنەری دوژمنکارانە" بۆ ئەو هۆکارە دەگەڕێتەوە کە لە گۆڕەپانی سیاسەتدا نییەتەکان بوونەتە کردەوە و لێکەوتەی ویستە دوژمنکارانەکان شتێک جگە لە کردار و ئاکاری هێرشبەرانە و دەستدرێژیکارانە نییە. لێرەدایە کە قسەکانی هیجری لە پێوەندی لەگەڵ پێویستیی ئامادەیی بۆ بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ هەڕەشەکان، ژێرخانێکی واقعبینانە بەخۆوە دەگرێت. بە تایبەت کە ناوبراو باس لە بەرەنگاربوونەوەی هەڕەشەکان لە ڕێگای هێزەوە دەکات. هیجری بە باسکردن لەو ڕێنوێنییە ڕێئالیستییانە لە قسەکانی خۆیدا کە ئەگەر ئاشتیتان دەوێت خۆتان بۆ شەڕ ئامادە بکەن (یا بە وتەی ناوبراو بەهێز بن) بەهێزترین جۆر و ڕوانگەی ڕێئالیسمی سیاسی دەخاتە ڕوو. لەوانەیە ئەو دوای ساڵانێک ئەزموونی لە گۆڕەپانی سیاسی و نیزامیدا گەیشتبێتە ڕوانگەیەکی واقعبینانەتر، ئەوەیکە ئەو دەڵێت لە نەبوونی هێزدا هیچ گوێیەکی بیسەر بۆ قسە و دەنگت نابێت و ئەوەیکە دەڵێت تەنیا بەهێزەکانن کە دەتوانن ئومێدێک بۆ دەسپێڕاگەیشتن بە ئامانجەکانیان هەبێت . ئەگەر بە قسەی هاوتاکانی ئەو کە لەبەر نەبوونی ترسی دوژمن لە چەکی کوردی قسە دەکەن هەڵسەنگێندرێت - دەرخەری ڕوانگەیەکی ڕێئالیستییە. بە ئەزموونێک کە لە زهنییەتی ئارمانگەرایی سیاسەتمەدارنی کورد هەمانە دەبێ گوێمان لێبێت کە ئەو دەڵێت جەختکردنەوە لەسەر ڕابردووی خەباتمان "بێ بوونی هێزێکی عەینی لە ئێستادا" کارساز نییە و تەنیا هێزە کە دیاریکەرە. لە کۆتاییدا ئەوە بونیان و ڕەنگدانەوەی ئەساسی ڕێئالیسمە کە بوترێت ئەگەر ئێمە بەهێز و هێزێکی کاریگەر بین، دوژمنان بە هۆی بەرژەوەندییەکانی خۆمانیش بێت مەجبوورن نەتەوەی کورد لە موحاسباتی (بەپێی هەزینەی بێ فایدە) خۆیان بگونجێنن. زەروورەت و درووستیی بەهێزی وەها ڕوانگەیەک و هەڵبەت هەوڵی عەمەلی لەو ڕاستایەدا و نەتەنیا بەیانی ئەو بۆ ئەوانەی دیدێکی عەقڵانییان لە سیاسەت هەیە، ڕوونە.

ج) جەختکردنەوە لەسەر گرینگیی پێشمەرگە وەک هێزی ڕزگاریی نەتەوەیی

لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا مۆدێکی تازە لە نێو هەندێک لە بەرپرسان و ڕێبەرانی حیزبە کوردییەکان بووەتە باو کە لەسەر ناکارامەیی هێزی پێشمەرگە یا ناکاریگەریی چەکی پێشمەرگە یا کۆتایی کارکردی ئەم هێزە بە بیانووی جۆراوجۆر قسان دەکەن. ڕوانگەیەک کە نووسەری ئەو دێڕانە زۆر جار ڕەخنەی لێگرتووە و بناغەی بێ پایە و ئەساسی هۆکارەکانیانی ئاشکرا کردووە. واوێدەچێت هیجری لە ڕوانینیدا بۆ پێشمەرگە لەژێر کاریگەری و لێڕوانینی واقعییەتەکانە. ئەو دەڵێت هێزی ئێمە لە پێشمەرگەوە سەرچاوە دەگرێت. ناوبراو، ئەو کەسانە کە پێشمەرگە بە کاریگەر و شوێندانەر نازانن و باس لە کۆتاییهاتنی دەورەی پێشمەرگایەتی دەکەن بە ئاشکرایی بە هیچ دەزانێت و تەنانەت وەک دوژمنی کورد وەسفیان دەکات کە دەیانهەوێ لاوان نائومید بکەن.

من پێشتریش باسم کردووە؛ پێشمەرگە هێزی سەرەکی و زامنی بەقای نەتەوەی کوردە. ئەوانەی کە پێشمەرگەیان بەلاوە گرینگ نییە یا خەیاڵبافانی گەشبینن یا مێشکیان ناتوانێت فامی ڕاستییە سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی بەپێی ئەو قسەیە "بکوژە دەنا بمرە!" بکات. ئاشکرایە کە ڕێئالیستەکان پێگەی پێشمەرگە بەرز دەنرخێنن چونکە ئەوان ڕابردوو بە چرای داهاتوو دەزانن و گۆڕانێکی بناغەیی لە "چییەتی سیاسەت"ی ڕۆژهەڵاتی و بەتایبەت کوردستانیان هەست پێنەکردووە؛ ئەوان دەزانن کە سیاسەت هەروا لەسەر ڕینگی ئەگەرە ڕێئالیستییەکاندا هەڵدەسووڕێت. لە داهاتوودا و لە دۆخی ئانارشیکی نێوخۆییشدا کە پێوەری سەرەکی ئەو نائەمنی و توندوتیژییەیە و مەتەڵی ئەمنییەتی و ڕەنگە ململانێی دژواری نیزامی لە نێوان یەکەکانی دوژمنکارانە لە گۆڕێ دابێت، "پاراستنی بەقا" خاوەنی بایەخی زۆرن و لە وەها کات و ساتێکدا تەنیا پێشمەرگەیە کە دەتوانێت ڕەساڵەتی هەرمانی نەتەوەی کورد و بەرەوڕووبونەوە لەگەڵ دەستدرێژی و دەستدرێژیکاریی داگیرکەران بە لەخۆبردوویی لە ئەستۆ بگرێت و ڕۆڵی ڕزگاریدەری نەتەوەیی بگێڕێت. بەبێ‌شک بەقا و مانەوە لە وەها داهاتوویەکدا بە ناچاری بە بوونی پێشمەرگەوە گرێ دەخواتەوە. بێ هۆ نییە کە هەموو ڕکەبەرەکان لە هەر ئاستێکدا لە ئامادەیی هێزی پێشمەرگە دەترسن. ئەوەیکە ئەوان بەهێزتر دەکات بایەخنەدان بە هێزی پێشمەرگە و نەبوونی ئامادەیی و هەوڵدان بۆ نائومیدکردنی خەڵکە. بۆ دەرکی ئەو خاڵە پێویستە کە چاو لێبکەن چۆن دوژمنان بە شێوەی جۆراجۆر لە هەوڵدان تاکوو بۆ شکستهێنان بە پێشمەرگەی شاخن هەتا نەتوانێت پشتیوانی لە خەڵکی خۆی لە شاردا بکات.

ڕێکخستنی داهاتوو لە ئێستاوە بەو مانایەیە کە ئێمە پێویستیمان بە ستراتیژییەکی گونجاو، ئیمکانپەزیر و پۆتانسیەلی کردەیی بوون هەیە کە کارایی پێویستی هەبێ و ڕێڕەوەکانی هێز دیاری بکات. هەڵبەت دەتوانین لە دڵی ستراتیژیی گشتی، ستراتیژیی تایبەتیتر وەکوو ستراتیژیی ئابووری و بە تایبەتی نیزامی (هێرشبەرانە . بەرگریکارانە) گەڵاڵەڕێژیی بۆ بکەی کە هەر کامەیان گرینگیی تایبەتی خۆی هەیە.

لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکرات بەڕاستی جوانی باس لێ دەکات کە تەنانەت هەڵوەشانەوەی (لەنەکاوی) کۆماری ئیسلامی لە خۆیدا بە مانای گەیشتنی کوردەکان بە مافی خۆیان نییە. جەختکردنەوە لەسەر درێژکردنەوەی هەڕەشەکان و ئەگەری گۆڕانکاری لە دۆخی سیاسیی ئێراندا، ئاکامی خوێندنەوەیەکی واقعبینانەیە لە جیهانی گورگ سیفەتی دەوروبەری ئێمە.

بەبۆچوونی من ئەو ڕوانگەیە، ڕوانگەیەکی واقعبینانە و گونجاوە. ڕوونە کە لەوەها ڕێڕەوێکدا کە زۆربەی گرووپ و کەسایەتییە ئێرانییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی دژبەری ڕێژیمی ئێران دەیبرن و بە نیسبەت مافی نەتەوەیی کوردەکان بێ تەفاوت بوونە زۆربەی حیزبە کوردییەکان ناچارن و مەجبوورن کە "خراپترین حاڵەتی مومکین" لەنەزەر بگرن و ستراتیژییەکانیان لەسەر ئەو مەنتقە دابڕێژن.

بەڵام قسە ئەوەیە کە پێشبینی وەها هەڕەشەگەلێک دەبێ ئێمە ناچار بکات کە بیر لە زیادکردنی هێز بکەینەوە. لە بنەڕەتدا و لە بەرانبەر کەسانێکدا کە ئامادە نین بێ بۆ دروستکردنی داهاتوویەکی باشتر دانوستان بکەن و هەتا ئەندازەیەک باوەڕمان هەیە کە نییەت و ئامانجی دوژمنکارانە و دەستدرێژکارانەیان هەیە دەبێ ئاگادار بین و بە زیادکردنی هێز خۆمان ئامادەی ئەو کاتانە بکەین کە لە بەرانبەر نەتەوەی کورددا مەبەستی بەکردەیی کردنی نییەتی دوژمنکارانەیان هەیە.

پێشمەرگە هێزی سەرەکی و زامنی بەقای نەتەوەی کوردە. ئەوانەی کە پێشمەرگەیان بەلاوە گرینگ نییە یا خەیاڵبافانی گەشبینن یا مێشکیان ناتوانێت فامی ڕاستییە سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی بەپێی ئەو قسەیە "بکوژە دەنا بمرە!" بکات.

نەوت،
زێڕی ڕەش بۆ ناوەند و چارەی ڕەش بۆ پەراوێز

کەیوان دروودی

لە وێژمانی زارەکی و گشتیی نێو جوغرافیای ئێراندا، باسی نەوت یەکێک لە ئالۆزترین و لە هەمان کاتدا زەقترین سووژەکانە. هەموان لە شوێنە گشتییەکان، وەکوو وێستگە، خوێندنگە و بازاڕ هەر نەبێ چەند جار یان بەشێک بوونە لەو گفتوگۆ یان وەکوو گوێگر یان بەردەنگ ئەم باسەیان بیستووە. بەپێی خوێندەواری و ئاستی تێگەیشتوویی گشتجاریێ لێکدانەوەکان بۆ ئەم بابەتە جیاواز و فرەلا بووە. ساکارترین شرۆڤە لای خەڵک ئەوەیە کە داهاتی نەوت بەسەر ڕێژەی حەشیمەتدا دابەش بکەن و پشکی هاووڵاتیان لەو داهاتە دیاری بکەن. ئەم شیکردنەوە لەوپەڕی سادەییەوە گرینگترین ڕەهەندی بابەتی نەوت دەگێڕێتەوە، بەڵام کە زیاتر لێی بکۆڵیتەوە دەردەکەوێ کە پرۆسەی هەڵێنجان و پاڵاوتن و خستنەڕوو(عرضە) ی نەوت وەکوو زۆربەی وڵاتان لە ڕێگەیەکەوە بە دەسەڵاتەوە (لێرە لەبەر ئەو تێبینییانەی لەسەر دەوڵەتی ئێرانی هەیە، بەجێی دەوڵەت لە دەستەواژەی دەسەڵات کەڵک وەرگیراوە) هەڵدووراوە.

کەوایە بۆ تێگەیشتن لە پرسی نەوت، دەبێ دەسەڵاتی ئێرانی لەڕووی فانکشناڵەوە لێکبدەینەوە. بەدیوێکیتردا بۆ گەیشتن بە تێڕوانینێکی گشتی لەمبارەوە دەبێ سەیری خەسڵەتەکانی دەسەڵات بکەین.

پێش لە دۆزینەوەی نەوت لە پانتایی جوغرافیای ئێران، سەرچاوەی داهاتی دەرباریی، بریتی بوو لە بازرگانیی دەرەوە و باجێک کە بەشی بەرچاوی لەسەر کۆمەڵێک شتومەکی تایبەت دیاری کرابوو. داهاتی دەسەڵات جیا لەو تێچووانەی کە بۆ هەڵسووڕاندنی دەربار بەکار دەبرا بەشیتری لەلایەن پاوشاوە بۆ کاروباری نیزامی تەرخان دەکرا. هەربۆیەش تا کۆتایی سەدەی نۆزدە لەگەڵ ئەوەی کە ڕاژە (خزمەتگوزاری) ی هاووڵاتیان چەمکێکی نامۆ بوو، دەسەڵات پشکی خۆی لەڕێگەی لێسەندنی باجەوە وەردەگرت.

بە دۆزینەوەی یەکەم بیری نەوت لە [مسجد سلیمان] و لە سەردەمی قاجار، لاپەڕەیەکی نوێ لە پەیوەندیی نێوان دەسەڵات و بیاقی گشتی هاتە ئاراوە. لەم نێوەدا کۆمپانیا ئینگلیسییەکان بە گرێبەست داهاتی باشیان دەسکەوت. هەربۆیەش کەوتنە خۆیان تاکوو بە پشتگیریی خۆیان دەسەڵاتی قاجار و دواتر پەهلەوی و ئیسلامی بەسەر جوغرافیای ئێران ڕابگرن. بە لەبەرچاوگرتنی دیکتاتۆریی مێژوویی ئێرانی، دەسخستنی ئەم داراییە لەبڕاننەهاتووە تۆقێنەر بوو. لێژدانەوەی بەلێشاوی زێڕی ڕەش بەرەو دەربارێکی نەریتی و ئۆلیگارشی دەیتوانی ببێتە بەستێنێک بۆ بەهێزبوونی دیکتاتوری. لە کۆتاییشدا هەر وای لێهات و بەجێی ئەوەی دارایی گشتی و سامانی ژێرزەوینی بخرێتە خزمەت پەرەپێدانی سیاسی، ئابووری، کولتووری و کۆمەڵایەتی بوو بە پاوانی دەسەڵات. تێبینییەکی گرینگ کە لێرە دەبێ لەسەری ڕاوەستین ئەوەیە کە لە ئێران ستراکچێری دەسەڵات چاوەدێرییەکی ئەوتۆی لەسەر نەبووە و نەک هەر سەروەریی یاسا بەڵکوو هیچ یاسایەک بوونی نەبووە. هەربۆیەش هەموو ئەو کارانەی کە بە داهاتی نەوت کراوە بە جۆرێک ڕەهەندی مەسڵەحەتی دەسەڵاتی پێوە دیار بووە.

ئەگەر ڕێگەوبان دروست کراوە، ئەوە بۆ باڵکێشانی ئۆتۆریتە و هێژمونیی سیاسی – نیزامی بەسەر جوغرافیای ئێران و بەتایبەت ئەو ناوچانە بووە کە دەسەڵاتە نیمچەفەرمییە سنوورداره‌کانی تێدا جێگیر بووە. دیاریکردنی بڕەپارەیەکی بەرچاو لە داهاتی نەوت بۆ یەکخستن و ڕێکخستنی سپای دەرباری نەک لەپێناو دابینکردنی هێمنایەتی و ئاسایشی نەتەوەکان بەڵکوو بۆ بەهێزکردنی دەسەڵاتی پاوشا بووە.

هەروەک دواتریش دەرکەوت کە جووڵاندنی سپا بۆ تێکشکاندنی ستراکچێری کۆمەڵایەتی، سیاسی و کولتووری نەتەوەکان و بڕینی سەرچاوەی داهاتیان و لە ئاکامدا گرێدانی هەموو ڕەهەندەکانی ژیانیان بە ناوەندەوە بووە. ئەم سیاسەتە پەروەردە و فێرکاریشی دایە بەر ڕمبی خۆی و خوێندنگەکان لە ئەرکە مێژوویی و فەلسەفییەکانی خۆیان کە پێگەیاندن و گەشەی مرۆیی بوو لایان دا و بوون بە دەزگایەکی پانوبەرین بۆ هەڵڕشتنەوەی ئایدیاکانی دەسەڵات و خوێندنەوەی ناسیۆنالیستی و دیکتاتوری بوو بە ناوەڕۆکی کتێبی مێژوو و زمانی فارسی کرایە داردەستێک بۆ دابڕینی مناڵانی نەتەوەکان لە ناسنامەی زمانی، نەتەوەیی و جوغرافیاییان. دامەزراندنی وێستگەیەکی ڕادیۆ بەر لەوەی بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی تێگەیشتووی و بردنەسەرەوەی پەیوەندییەکان بووبێ، شەپۆلی ئایدۆلۆژیی فەڕەی ئیزەدی و بەخششی هومایونی و پرۆپاگاندای دەرباری بووە.

لە ماوەیەکی کەمدا شێوەژیانی هاووڵاتیان گۆڕدرا. ئەم گۆڕانە لە ڕەوتی سروشتیی خۆی ترازا و هەر ئەمەش بووە هۆی سەرهەڵدانی کۆمەڵێک دیاردە و کێشەی کۆمەڵایەتی. بەبڕینی سەرچاوەی داهاتی ژیانی کۆچبەری، بێ ئەوەی جێگرەوەیەکی بۆ دەسنیشان بکرێ، کۆچ بەرەو شارەکان دەستیپێکرد و ئەمەش لێکەوتەی تۆقێنەری بەدوای خۆیدا هێنا. بێکاری، پەراوێزنشینی، توندئاژۆیی و کەمداهاتی و بێداهاتی تەنیا بەشێک لەم قەیرانە مەترسیدارانە بوون. لە ماوەیەکی کەمدا شارێکی وەکوو ئابادان شێوەی گرت و نەوت، نەک نەبووە هۆی پەرەپێدانی سیاسی و ئابووری بەڵکوو بوو بەهۆی کۆچپێکردن و لێژدانەوەی نەوت بەرەو تاران. لە ماوەیەکی کەمدا هاوسەنگی لە سەرجەم بوارەکاندا تێکچوو و ئێستەشی لەگەڵ بێ قەیرانەکانی سیاسەتی بەناو مودێڕنیزاسیۆنی ئیستبدادی پاشایەتی بەسەر خەڵکی نیشتەجێی ئەم جوغرافیایەدا دیارە. ئەمڕۆ ئەگەر ئێران لە ڕیزبەندی وڵاتانی جیهان لەڕووی سەروەریی یاسا، هیوا بە ژیان، لەشساغی، توندئاژۆیی و گەندەڵیی ماڵی لە نالەبارترین پلەکاندایە، بەشی هەرەزۆری دەگەڕێتەوە بۆ هەمان نەوت و مودێرنیزاسیۆنی پاوشایەتی قاجار و پەهلەوی کە بوون بەهۆی شێواندنی سەقامگیری و ترازاندنی ڕەوتی سروشتی گەشەی کۆمەڵایەتی و شارنشینی و تێکدانی هاوسەنگیی شێوەژیان بەگشتی و بەتایبەت لەناو نەتەوە بندەستەکان.

کەوایە دیکتاتۆریی مێژوویی ئێرانی کە هەنووکەش لەژێر ناوی ئایینزادا بەرهەمهاتووەتەوە لەخۆیدا توانستی چارەسەریی کێشەکانی نییە، بەو واتایە کە هەتاکوو ستراکچێری دەسەڵات لە کاناڵی تۆتالیتاریزمی سانتراڵدا بێت، بابەتی سیاسەت تەعبیر لە ئیرادەیەکی پاوانخواز دەکات کە هەموو جمگەکان بۆ پتەوکردنی کۆڵەکەی دەسەڵاتی خۆی بەکاردێنێ. لەواقیعدا هەتاکوو دەسەڵات لە بازنەیەکی داخراودا بمێنێتەوە، کرانەوەی سیاسی نایەتە ئاراوە و هەتاکوو کرانەوەش نەبێت ئیمکانی تەعبیرکردنی لە ئیرادە جیاوازەکان و دابەشکردنی دەسەڵات و بەرپرسایەتییەکان نایەتە ئاراوە. هەربۆیەش دەسەڵات بەکردەوە خۆی لەبەرامبەر یاسا و هاووڵاتیاندا بە بەرپرسیار نازانێت.

هەر بەپێی ئەو سیستمە داهاتی گشتی کە دەچێتە خەزێنەی تۆتالیتاریزم، لەلایەن گرووپەکانی خاوەنهێز یان گرێدراو بەهێزەوە تاڵان دەکرێ و لەسەر ژیانی هاووڵاتیان شوێندانەرییەکی ئەوتۆی نابێ. هەر لەم دواییەدا کە هەناردەی نەوت دابەزیوە کەڵکاژۆی ئەم گرووپە مافیاییانە زیاتر زەق بووەتەوە. ئەمە ئەو ڕاستییەمان بۆ دەسەلمێنێ کە ئابووری لە ئێراندا لەسەر گێژەنەی فراوانخوازیی دەسەڵاتداران و مافیاکانی ناو بازنەی تۆتالیتاریزم هەڵدەسووڕێ و بوونی نەوت ئەگەرچی دەتوانێ مینیمۆم (لانیکەم) ی ستەنداردی ژیان بەپێوەری ناوخۆیی "حکوومەتی" ڕابگرێ بەڵام بەستێنێکی لەبار بۆ تاڵانی دارایی گشتی و بەهێزبوونی دیکتاتوری پێک دێنێ. لەبیرمان نەچێ کە ستەنداردی مینیمۆم تەزمینێکە بۆ پێشپێگرتن لە ناڕەزایی و لە هەمان کاتدا سەرقاڵ کردنی خەڵک بە بژێوی ژیانی ڕۆژانەوە.

هەڵتەکاندنی ژێرخانە ئابوورییەکان

بنەمای ئابووری لە هەموو ئەو وڵاتانەی کە خاوەن بەرینایەکی ئەوتۆ لە خاکی بەپیتن، کشتوکاڵە و جوغرافیای ئێرانیش بەوپێیە دەکەوێتە بازنەی وڵاتانی خاوەن پۆتانسییەلی گونجاو بۆ کشتوکاڵ. هەروەها بوونی لەوەڕگە و ئاو بەستێنێکی لەبارە بۆ ئاژەڵداری (مانگا، پەز و پەلەوەر) و هەتا پێش لە دۆزینەوەی نەوت ئەم دوو بەشە بنەمای سەرەکی سەرچاوەی داهاتی گشتی بۆ هاووڵاتییان بوونە. دۆزینەوەی نەوت و فانتزیای مودێڕنیزاسیۆن وایکرد کە کۆچپێکردنێکی ناسروشتی و دەستووری لە هەوارنشینی بۆ یەکجێنشینی و لە گوندنشینییەوە بۆ شار و لە کۆتاییدا لە شارە بچووکەکانەوە بەرەو گەورەشارەکان بێتە ئاراوە. لێکەوتەی ئەم سیاسەتە چەوتە پەککەوتنی کەرتی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری بوو. دەسپێکردن و درێژەی ئەم سیاسەتە لە سەرەتای سەدەی چواردەی هەتاوی هەتاکوو ئێستە کە دوایین ساڵەکانی تێپەڕ دەبێ، لێکەوتەی زۆر ماڵوێرانکەری بەدواوە بووە. هەر لەم ڕۆژانە نەبوونی گۆشتی پێویست لە بازاڕ بووەتە هۆی دەسپێڕانەگەیشتنی چینەکانی مامناوەندی و خوارین بەو بەرهەمە خۆراکییە و لە ئێستەدا نرخی هەر کیلۆی بەپێی شوێن و کات لە نێوان نەوەد هەتاکوو سەدوبیست هەزار تمەن مەزەندە دەکرێ. هەر لەمبۆنەشەوە ڕێژەیەکی زۆر مانگای شیردەر بۆ ڕاستکردنەوەی لاسەنگی هاوکێشەی خستنەڕوو و داواکاری سەربڕدراون و ئەمەش مەترسیی هەڵکشان و هەڵاوسانی بەرهەمە شیرەمەنییەکانی هێناوەتە ئاراوە. لەلایەکیترەوە تەماتە کە یەکێکە بەکارهاتووترین بەرهەمە کشتوکاڵییەکان لە ناو خەڵک، بووە بەهۆی بەرزبوونەوەی ڕوبی تەماتە بۆ دوازدە هەزار تمەن. هەروەها نەبوونی میوە لە بازاڕ نرخی ئەم بەرهەمەی تا ئاستێک بەرز کردووەتەوە کە لە توانستی کڕیار بەدەرە. ئەمانە هیچکامی ڕاستەوخۆ پەیوەندیی بە گەمارۆوە نییە و دەگەڕێتەوە بۆ سیاسەتی ئابووری کە لێکەوتەی پەیڕەوکردنی سیاسەتی ئایدیۆلۆژیکی لەلایەن ڕێژیمی هەنووکەیە. بێئاویی تۆقێنەر لە ئاکامی لێدانی بەکۆمەڵ و بێتێبینیی بیر و بەنداو لەلایەن کۆمپانیا بریکارەکانی سەر بە سپای پاسداران، یەکێکیتر لەو بەڵگانەیە کە ڕاستیی ئەم دێڕانە پشتڕاست دەکاتەوە. کارکردی سوپای پاسداران درێژەی هەمان سیاسەتی گاری جاویدانی پەهلەوییە کە نەک جاویدان نەبوو بەڵکوو دوای پێنج ساڵ خزمەت (٦٢ – ٥٧) بە دەسەڵاتی مەزهەبیی دوای خۆی بە فەرمی تێکهەڵکێشکرا و بوو بە باسکێکی سەرکوت بۆسەر خەڵک. کەوایە هەروەک باسکرا بەهێزکردنی نیزامیگەری بە دارایی نەوت لەلایەن ئیستبدادی ئێرانی نەک بۆ پاراستنی تەناهی و ئارامی بەڵکوو بۆ سەرکوتی کاراتر و گشتگیرترە و ئەم ئەسڵە پەیوەندیی بۆ جۆری ئایدیۆلۆژیی دەسەڵاتەوە نییە.

کەوایە دەسپێڕانەگەیشتنی دەسەڵات بە دارایی نەوتی ئەگەرچی لەلایەکەوە دەتوانێ تا ئاستێک لەسەر ژیانی هاووڵاتیان شوێندانەریی هەبێ بەڵام لە لایەکیترەوە دەتوانێ دەسپێڕاگەیشتنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری بە سەرچاوەکان بەرەو کزی ببات. ئەمەش دەتوانێ شوێندانەر بێ لەسەر ئاشکرابوونی مافیای ئابووری کە لەم ڕۆژانەدا نموونەی زۆری دەبینین و تەنیا لە کەرتی پێترۆشیمی باس لە ڕانتخۆریی سەد هەزار میلیارد تمەنی لەلایەن میدیای ڕێژیمەوە دەکرێ کە لە بوودجەی تەرخانکراوی ناوەند بۆ چوار پارێزگای کوردستان لە بوودجەبەندیی ساڵی نەوەدوحەوت زۆرترە. ئەمە ئەو ڕاستییە دەگەیەنێ کە نەوت بۆ نەتەوەکان و بەتایبەت بۆ عەرەب و کورد کە نەوت و گازیان بەتاڵان دەبرێ، وەکوو یەکێک لە هۆکارە سەرکییەکانی چەوساندنەوە و چارەڕەشی ئەژمار دەکرێ. تێگەیشتن لە سیستمی حوکمڕانیی ڕێژیمە دیکتاتورییە یەک لە دوای یەکەکانی سەر جوغرافیای ئێران پێویستییەکی گرینگە بۆ لێکدانەوەی وەزعی شپرزی ئێستەی خەڵک بە گشتی و بەتایبەتی نەتەوە بندەستەکان پێویستی بە لێکۆڵینەوەیەکی بەرفراوانترە و بەدڵنیاییەوە تا دێت ناکارامەیی ئەم سیستمە تەقلیدییانە زیاتر دەردەکەوێ و تێپەڕبوونی کات بۆ دەرکەوتنی ڕاستییەکان باشترین دادوەرە بۆ قەزاوەت لەسەر ئەم پرسە.

قەیرانەکانی بەردەم ڕێژیم

ئاگری ئیسماعیل نژاد

ساڵی ٩٧ بۆ ڕێژیم، دەستپێکی قۆناغێکی نوێ بوو، قۆناغێک کە دەکرێت لە دوو ئاستی نێوخۆیی و دەرەکیدا وەک قۆناغی نوێی سیاسی و ئابووری سەیری بکەین، لە ئاستی نێوخۆیی دەکرێت، قۆناغی زەمانی دوای بەفرانباری ١٣٩٦ بکەینە بنەما بۆ لێکدانەوە و دەستنیشان کردنی قەیرانەکانی بەردەم ڕێژیم و لە ئاستی دەرەکییدا دەکرێت، قۆناغی دوای داعش بکەینە بنەما بۆ لێکدانەوەی قەیرانە دەرەکییەکانی بەردەم ڕێژیم.

لەو وتارەدا کە پێکهاتووە لە سێ بەشی سەرەکی لە دوو بەشی یەکەمیدا تاوتوێ و پێناسەی قەیرانەکان لە ساڵی ٩٧ دەکەم و لە بەشی سێهەمدا باس لەسەر قەیرانەکانی ساڵی ٩٨ دەکەم.

بەشی یەکەم قەیرانە نێوخۆییەکان :

سەرهەڵدانی بەفرانباری ١٣٩٦، ڕێژیمی تووشی دوو قەیرانی سەرەکی کرد:

یەکەم: ناوەندایەتیی سیاسی جەغزی تارانی بەزاند، کوردستانی لێبەدەر بێت، ناڕەزایەتی خەڵکی ئێران لە ٩٠ ساڵی ڕابردوودا یان تایبەت بەتاران بوو یان لە ئیرادەی تاراندا بوو، بەڵام سەرهەڵدانی بەفرانباری ٩٦ لە شارەکان قەراغی ئێرانەوە دەستی پێکرد و پەرەی ساند و لە ڕووی گوتاریشەوە هیچ لە ئیرادەی تاراندا نەبوو، بەڵکوو ڕووی گوتارەکەی لەو شێوازە چەوسانەوەیە بوو کە گوتاری تاران لە واقعی سیاسیدا دەیکات.

گرینگی ئەو بابەتە دەگەڕێتەوە، بۆ ئەوەی کە لە پاش سەرکەوتنی شۆڕشی مەشرووتییەت، تاران چەقی هەموو ڕووداوەکانی ئێران بووە و ئەو چەق بوونە، تارانتەوەری ساز کردەوە و هێژمۆنی ئابووری، سیاسی و فرهەنگی داوە بە تاران؛ ئەو باسە سەرەڕای باسی گوتاری فاشیستیی پان ئێرانیزمە و لە ڕاستیدا گوتاری تارانتەوەری، گوتارێکی ژێرتەوەری ئەو گوتارەو تەواوکەری ئەو گوتارەیە!

لە ٩٠ ساڵی ڕابردوودا، گرینگی پێگەی تاران لە ئاستێکدا بوو کە هەر کات لایەنێکی سیاسیی ئێرانی، دەسەڵاتی لە تاران بەدەستەوە دەگرت، باقی ناوچەکانیتر بێ داخوازی سیاسی و ئابووری پێملی بڕیاری تاران دەبوون، ئەوەش وای دەکرد کە گوتاری فاشیستیی پان ئێرانیستی لە ئێران بەردەوام گوتارێکی زاڵی نێو گۆڕەپانی سیاسیی ئێران بێت و هەر لایەنێک یان گوتارێک لە دژی ئەو گوتار و ژێرگوتارەدا بانایە، بە ئاسانی دەکەوتنە بەر بەرداشی دەسەڵات و یان لە نێودەچوون یان پەراوێز دەخران.

لە پاش بەفرانباری ١٣٩٦ بە پێی ئەو داخوازییانەی لەو سەرهەڵدانەدا لەلایان خەڵکەوە کرا دەکرێت، بڵێین چیتر تاران چەقی بڕیاری سیاسیی ئێران نییە، گوتاری تارانتەوەری ڕووی لەلاوازی ناوە.

لاوازبوونی گوتاری تارانتەوەری گرینگی لە دوو خاڵدایە،

ئا : گوتاری سەرەکی پان ئێرانیستی لاواز دەکات.

بێ: بنەمای پێملبوونی ناوچەکان بۆ بڕیاراتی تاران لە بنەمای هێزتەوەرییەوە دەگوازرێتەوە، بۆ بنەمای مافتەوەری و بەو مانایە کە چیتر ناوچەکانی ئێران لەبەر ئەوەی تاران چەقی هێزە، پێملی تاران نابن، بەڵکوو چون مافیان لە "پێملبووندایە" ئامادەن هاوپەیمانی هێز و لایەنێک بن کە لە تاران دەسەڵاتی بەدەستە.

دووهەم: بۆ یەکەم جار لە مێژووی ٢٠ ساڵەی سەرهەڵدانی ڕەوتی ڕیفۆرمخوازی، بەشێکی زۆر لە خەڵکی ئێران ئەو ڕەوتەیان ڕەت کردەوە و ئەو ڕەوتەشیان وێڕای بناژۆخوازەکان وەک تاوانبار لە قەیرانەکانی نێوخۆی ئێراندا پێناسە کرد.

لەگەڵ ڕەتکردنەوەی ڕەوتی ڕیفۆرمخوازی ئەو ڕەوتەش لە ماوەی ساڵی ١٣٩٧دا جار بە جار زیاتر دەستی لە دروشمەکانی خۆی کێشاوە و پاڵی وە ڕەوتی بناژۆخوازەکان داوە یان پێملی داخوازی ئەوان بووە، بۆ وێنە لە دانانی ئیبراهیم ڕەئیسی، وەک سەرۆکی دەزگای داد، بەرەی ڕیفۆرمخواز وەک سەرکەوتن باسی ئەو دانانەیان دەکرد .

گرینگی ئەوەی ڕیفۆرمخوازەکان لە ڕووی گوتارەوە لە گۆڕەپانی سیاسیی ئێران شکستیان خوارد لەوەدایە:

ئا: گوتاری ڕیفۆرمخوازی چیدی ناتوانێ دەمامکی گوتارێکی خەڵک_دەسەڵات لەبەر بکا و بۆ گوتارێکی نێوخۆی دەسەڵات دابەزی و چیتر وەک گوتاری خەڵکینە پێناسە ناکرێت.

بێ: قەیرانەکانی ئێران هێندە بەرین و زۆرن کە ڕێژەی ناڕەزایەتی خەڵک ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر و زیاتر دەبێت، چوونەسەرێی ئاستی ناڕەزایەتیی خەڵک و شکستی بەرەی ڕیفۆرمخوازی وەک گوتارێکی خەڵکینە، بۆتە هۆی ئەوەی جارێکیتر گوتاری ڕووخانی ڕێژیم ببێتە گوتاری زاڵی نێو گۆڕەپانی سیاسیی ئێران

بەشی دووهەم؛ قەیرانە دەرەکییەکان

ساڵی ١٣٩٧ لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەراست دەکرێت وەک یەکەم ساڵی دوایی داعش پێناسە بکرێت، دیارە ڕەنگە خێرا خوێنەر بیری بۆ ئەوە بچێت کە داعش لەو ساڵەشدا بوونی هەبوو و لە دوایین ڕۆژەکانی ئەو ساڵەدابوو کە داعش لە ناوچەی باغوز و بەدەستی هێزی کوردی ڕۆژئاوا وەدەرنرا!

دیارە ئەو بۆچوونە ڕاستە، بەڵام ئەو داعشەی کە توانیبووی هێژمۆنی سیاسی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەراستدا، تێک بدات و دەستەبەندی تەناهی_سیاسیی نوێ بخوڵقێنێ، ئەو داعشە لە پاش وەدەرنانی لە ڕەقەی سوریا نەما و دۆخی دەستەبەندی تەناهی_سیاسیی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئاسایی بۆوە.

بۆیەش من ساڵی ٩٧تم وەک ساڵی دوایی داعش دیاری کردووە.

لە قۆناغی داعشدا کۆماری ئیسلامی لە ئاستی ناوچەکە و جیهانیدا دوو دەسکەوتی گرینگی هەبوو:

یەکەم: ڕێککەوتنی بەرجام

هەرچەند بەرجام لەلایەن خامنەییەوە وەک "نرمش قهرمانانە" پێناسە کرا، بەڵام ڕاستییەکی حاشاهەڵنەگر هەبوو کە بەرجام سەرەڕای ئەوەی زەختی ئابووری سەر ڕێژیمی کەم کردەوە و دەرفەتی ئەوەی هێناگۆڕێ کە ڕێژیم هەندێ قازانجی بۆ درێژەدان بە پیلانەکان دەست بکەوێ! دەرفەتێکی دوو ساڵەشی دا بە ڕێژیم کە لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست درێژە بە شەڕە بەوەکالەتەکانی بدات، بێئەوەی وەک مەترسی لەلایەن زلهێزەکانەوە پێناسە بکرێت؛ هۆکاری ئەو دەرفەتەش هەبوونی داعش بوو، مەترسی داعش وای کرد مەترسییەکان پتر لە پەراوێز بکەون.

دووهەم: ڕێژیم لە عێراق توانی هێزی چەکداری "حشد الشعبی" ڕێکبخات، و کۆمەڵە چەکداری سەربە خۆی لە هێزێکی میلیشیاییەوە، بۆ هێزێکی دانپێدانراوی پاڵپشتی کۆمەڵگای شیعە بەرز بکاتەوە و هاوکات پەروەردە و تەکووزیان بکات.

لە سەرەتای ساڵی ٩٧دا، ئامریکا لە بەرجام هاتە دەرێ، گرینگی دەرچوونی ئامریکا لە بەرجام ئەوە بوو کە،

ئا: زەختێکی ئابووری چەند لایەنە کەوتە سەر ڕێژیم بە پێی ئەوەیکە ڕێژیم پێش دەرچوونی ئامریکا لە بەرجامیش قەیرانی چەندرەهەندی نێوخۆی هەبوو، ئەو زەختە بووە هۆکاری ئەوەی کە قەیرانە نێوخۆییەکانی بەرینتر و بەرفراوانتر ببنەوە!

بێ: هۆکاری سەرەکی دەرچوونی ئامریکا لە بەرجام، پێبەندنەبوونی ڕێژیم بە ڕێککەوتنی بەرجام نەبوو، بەڵکوو هۆکارەکەی ئەوە بوو کە ڕێژیم بەرجامی کردبووە دەرفەتێک بۆ داسەپاندنی سیاسەتی "هەناردەکردنی شۆڕش" و درێژەدان بە شەڕە بەوەکالەتەکانی لە ناوچەکەدا، دەرچوونی ئامریکا لە بەرجام هاوکات بوو، لەگەڵ تەکوزبوونی بەرەیەکی دانپێدانەنراوی ناوچەیی کە دەکرێت، ناوی بەرەی عەرەب_ئیسرائیل_ئامریکای لەسەر بنێی، ئەو بەرەیە ئامانجی سەرەکی ئەوەیە پاشەکشە بە ئێران لە ناوچەکەدا بکات.

ئەو بەرەیە زەختی ئابووری، تەناهی و سیاسی خستۆتە سەر ڕێژیم و بوونی ڕێژیم لە وڵاتانی ناوچەی وەک مەترسیی تەناهی لەسەر بەرژەوەندییەکانی پێناسە دەکات.

خاڵی گرینگی بەرەی عەرەب-ئیسرائیل_ئامریکا ئەوەیە ئەوان لە ڕێگای زەختی ئابووری، تەناهی و سیاسی دەیانەوێت، کارتێکەرییان لەسەر بەرینکردنەوەی قەیرانە نێوخۆییەکانی ڕێژیم هەبێت، هەتا لەو ڕێگایەوە بتوانن هەم پێش بە سازبوونی شەڕێکی ناوچەیی بگرن و هەمیش لە ناوچەکەدا پاشەکشە بە ڕێژیم بکەن.

لە ئاستی نێودەوڵەتیدا، ڕێژیم ئێستا وەک دەوڵەتێک پێناسە دەکرێت، کە بوونی نەرێی (سەلبی) لە سیاسەتی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەراست و ڕۆژئاوای ئاسیادا هەیە. بەو مانایەی کە کۆماری ئیسلامی بۆ پێشوەچوونی گەڵاڵەکانی لە تیرۆر وەک ئامرازێک کەلک وەردەگرێ؛ کە وایە ڕێژیم لە ئاستی نێودەوڵەتی و ناوچەیی بە گشتی ئەو قەیرانانەی لەبەر دەمە:

یەک: ئابووریی ئێران لەلایەن وڵاتی ئامریکا وەک گەورەترین هێزی ئابووریی دنیا گەمارۆی خراوەتە سەر

بێ: بەرەیەکی عەرەب_ئیسرائیل_ئامریکا لە دژی بوونی ڕێژیم لە وڵاتانی موسوڵمان سازبووە و ئەو بەرەیە هاوپەیمانییەکی ئابووری، تەناهی و سیاسی لە دژی ڕێژیم لە ئاستی نێودەوڵەتی و ناوچەییدا ساز کردووە.

سێ: یەکێتیی ئەورووپا بەرجام وەک دەرفەتێک بۆ کۆنترۆڵی قەیرانە ئەمنییەکانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست سەیر دەکات، نەک وەک دەرفەتێک بۆ ئەوەی کۆمپانییە ئەورووپاییەکان لە بازاڕی ئێراندا سەرمایەگوزاری بکەن.

چوار: پێگەی ئێران لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی‌نێوەڕاست پێگەی سیاسی نییە، بەڵکوو دژەی ئەمنییەتییە و بۆ ئەوەی بتوانێ ئەو دژەی ئەمنییەتییە بکاتە پێگەی سیاسی و کۆمەڵایەتی پێویستی بەوەیە ئەو گروپانەی سەر بە ڕێژیمن بۆ ماوەیەکی لانیکەم ١٠ ساڵ دەسەڵات لە وڵاتی خۆیان بەدەستەوە بگرن.

پێنجەم: ڕێژیم بە ڕۆژانە بۆ مانەوەی لە وڵاتانی ئیسلامی تێچووی ئابووری دەدا؛ ئەو تێچووە بە سێ شێوەیە:

ئا: بەرەی عەرەب_ئیسرائیل_ئامریکا بۆ پاشەکشەی ئێران ڕۆژانە زەختی ئابووری، تەناهی و سیاسی دەخاتە سەر ڕێژیم و هاوکات لەگەڵ ئەوە ئیسرائیل لە خاکی سووریادا بەردەوام هێرشی نیزامی سنووردار دەکاتە سەر بنکەی چەکدارانی سەربە ڕێژیم لە وڵاتی سوریا

بێ: ڕێژیم بۆ مانەوە لە ناوچەکەدا ناچارە بڕە پارەیەکی زیاتر خەرج بکات و ئەوە بڕە پارەیەش هەرچەند ڕێژەکەی ڕوون نییە، بەڵام بەپێی دۆخی ئابووریی ئێستای ڕێژیم تەنانەت ئەگەر بڕێکی کەمیش بێت، دەتوانێ قورسایی زۆر بخاتە سەر ئابووریی گشتیی ئێران

پێ: چون دۆخی ئابووریی ئێران تەنگی بەخەڵک هەڵچنیوە، خەڵک بوونی ڕێژیم لە وڵاتانی ئیسلامی، سیاسەتی هەناردەکردنی شۆڕش و پشتگیری ڕێژیم لە شەڕە بەوەکالەتەکانی ناوچەکە، بە سیاسەتێکی دژی خۆیانی دەزانن و ڕۆژانە لە سەر شەقام بە شێوازی جۆراوجۆر لە دژی دروشم دەدەن.

قەیرانەکانی ٩٨ی ئێران چ دەبن؟

پێش هەمووشتێک دەبێت بڵێم قەیرانی نێوخۆیی و دەرەکی ڕێژیم کارتێکەری سینرژیسمیان لەسەر یەک هەیە، بەو واتایەی کە هاوکاتی ئەو دوو کۆمەڵە قەیرانە بۆتە هۆکاری ئەوەی هەر کام لە قەیرانەکان بەرینتر لە دۆخی ئاسایی دەبن و تەنانەت چارەسەریشیان ئاستەمتر لە دۆخی ئاسایی دەبێت.

بە پێی ئەو لێکدانەوەی سەرێ و لەسەر ئەو بنەمایەی کە قەیرانەکانی ئێران کارتێکەری سینرژیسمیان لەسەر یەک هەیە، دەکرێت بڵێین کۆماری ئیسلامی لە ساڵی ٩٨ ئەو قەیرانانەی لە پێش دەمە:

١: قەیرانی ئابووریی ئێران بەرینتر دەبێتەوە و قەیرانەکە زیاتر بژێوی خەڵکی ئێران دەگرێتەوە و خەڵکی زیاتر بەرەو هەژاری دەچن، لێرەدا مەبەست ئەوەیە کە هەموو ڕەهەندەکانی قەیرانی ئابووری پەرە دەستێنێ و ڕێژەی خەڵکی ژێر هێڵی هەژاری زۆر زیاد دەکات.

٢: داخوازی ناوچەیی لەسەر دوو بنەمای ئیتنیک و ناوچەی جوغرافیا زیاتر دەبێت و شوناسی سیاسیی ئێتنیکتەوەر زیاتر پەرە دەستێنێ، و ئەوەش بەمانای ئەوەیە کە ڕێژیم ئاستەمتر دەتوانێ، لە ڕێگای دنەدانی شوناسی ئێرانی و شێعەگەرییەوە، کۆمەڵگای ئێران لە ژێر ڕکێفی خۆی دانێ.

٣: قەیرانی ئاو لە قەیرانێکی ژینگەییەوە زیاتر پێهەڵدەگرێ بۆ قەیرانێکی تەناهی، پیشەیی و کۆمەڵایەتی دەچێت.

٤: لەسەر بنەمایی سیاسەتی "دەوردانەوەی گەمارۆکان" ڕێژەی گەندەڵی لە نێو پێکهاتەی حکوومەت و دەوڵەت زیاتر پەرە دەستێنێ و بوونی دەزگا نیزامی و ئەمنییەکان لە بواری ئابووریدا زۆر زیاتر دەکات.

٥: بە پێی ئەوەی ڕێژیم لەلایەن وڵاتانی عەرەبییەوە وەک وڵات و دەوڵەتێکی دژ بە کۆمەڵگای عەرەبی پێناسە دەکرێت، ئەگەری زۆری هەیە لەنێو کۆمەڵگای عەرەبی_شێعە لە ئاستی نیشتمانی عەرەبیدا بەرەی دژی ئێران زیاتر پەرە بستێنێ.

٦: هێرشی سەربازی ئیسرائیل بۆ بنکەکانی ڕێژیم لە سووریا درێژەی دەبێت و ئەوەش دۆخی تەناهی و نیزامی ناوچەکە ئاڵۆزتر و مەترسیدارتر دەکات، و ڕێژیم ناچار دەکات کە زیاتر و زیاتر ڕکەبەرایەتی بکات بۆ بەدەستهێنانی چەکی نوێ و ڕوونە ئەو ڕکەبەرایەتییە تێچووی ئابووری بۆ ڕێژیم زۆر دەبێت و زەختی چەندلایەنە دەخاتە سەر ئابووریی ڕێژیم و ئابووریی گشتیی ئێران

کۆی ئەو قەیرانانە دەبنە هۆی بنکۆڵبوونی ئەو بەشە لە ڕێژیم کە پێی دەگوترێ "ناوکی سەخت"ی ڕێژیم و بێگومان کارتێکەری سەلبی لەسەر دەسەڵات، توانایی و تەمەنی ئەو ناوکە سەختە دەبێت.

لە ڕووی کاتەوە ناتوانین کاتێکی دیاریکراو بۆ تەقینەوەی قەیرانە نێوخۆییەکان دیاری بکەین، ڕووداوە نێودەوڵەتییەکان ڕۆڵی گرینگیان لە تەقینەوەی قەیرانە ناوخۆییەکانی ئێراندا هەیە، بەڵام لەم تۆفانەدا کە لە ناوچە و ئێران بەڕێوەیە، چکۆلەترین بیانوویەک، دەتوانێ گەورەترین ڕاپەڕینی لێ بکەوێتەوە.

کەریم پەرویزی:

تلویزیۆنی تیشک ، یەکێک لە میدیاکانی کوردی بووە کە زانیاریی ڕاست و دروستی بڵاو کردووەتەوە

خوێنەرانی خۆشەویستی "کوردستان" هەر وەک ئاگادارن، ڕێکەوتی ۲۹ی ڕەشەمەی ساڵی ۱۳۹۷ای هەتاوی و هاوکات لەگەڵ دەسپێکی ساڵی نوێ و جێژنی نەورۆز، تلویزیۆنی "تیشک" وەشانی ئاسایی خۆی لە سەر سەتەلایەت دەست پێکردەوە کە بووە مایەی خۆشحاڵی کەموێنەی خەڵکی کوردستان. سەبارەت بە گرینگی ئەم هەنگاوە و دامەزراندنەوەی ئەم میدیا خەڵکپەسەندە، وتووێژێکمان لەگەڵ بەڕێز **"کەریم پەرویزی"** ئەندامی دەستەی کارگێڕی حیزبی دێموکرات و بەرپرسی دەزگای ڕاگەیاندنی گشتیی حیزبی دێموکرات پێکهێناوە کە لێرەدا دەخرێتە بەر دیدی ئێوەی خۆشەویست:

● ئامانجی سەرەکیتان وەک بەڕێوەبەرانی تلویزیۆنی تیشک لە وەڕێخستنەوەی ئەم تلویزیۆنە چی بووە؟ ئایا تەنیا بۆ پڕکردنەوەی بۆشاییەکی میدیایی لە کوردستانی ئێران بووە یان هاندەرێکی دیکەی هەیە؟

تلویزیۆنی تیشک ، یەکێک لە میدیاکانی کوردی بووە کە لە دونیای ئەمڕۆی پڕ لە ئاڵۆزی و لە سەردەمی زانیاریدا، هەوڵی داوە کە زانیاریی راست و دروست بە خەڵکی کوردستان بگەیەنێ و کوردستانی ئێران لە ئاوێنەی تیشکدا خۆیان ببیننەوە، هەر لەو کاتەشدا هەوڵی دەدا کە سەکۆیەک و تریبۆنێک بۆ دەنگی ئازادیخوازی و مافخوازیی کوردستان و کورد بێ. هەر لەو پێناوەشدا بوو کە بەڕێوەبەران و کارگێڕانی تیشک و هەموو دڵسۆزانی ئەو تلویزیۆنەوە بەپەرۆش بوون کە تلویزیۆنی تیشک گەر گرفتیشی تووش دەبێ، لەسەر راستگۆیی و سەربەخۆیی بەردەوام بێ و ئەوەش وای لە تلویزیۆنی تیشک کردبوو کە ببێ بە کاناڵێکی خۆشەویست و جێگەی متمانەی کوردستانیان.

بەداخەوە لەبەر هەندێ گرفت کە خەڵک ئاگاداری هەندێکیان هەن و رەنگە لە هەندێکی ئاگادار نەبن، گرنگتر لە هەموویان گرفتی ماڵی، تلویزیۆنی تیشک لەگەڵ بڕیاری داخران بەرەوڕوو بوو. ئەو بڕیارە، بڕیارێکی قورس و زۆر ناخۆش بوو کە نەک بەڕێوەبەران، بەڵکوو بەشێکی زۆری کۆمەڵگای کوردستان لێی بەداخ بوون و لەو کاتەوە تاکوو ئێستا هەموو بەئاوات بوون کە دووبارە ئەو دەلاقەیەی تیشکی هەتاوی تێوە دێتە نێو ماڵانی کورد، بکرێتەوە.

بۆیە هەوڵی زۆر دراوە بۆ ئەوەی ئەو ئاواتەی کوردستانیان وەدی بێتەوە و جارێکی دیکە ئەم بۆشاییەی نێو میدیای کوردستان و کورد پڕ بێتەوە.

● پێتان وایە تەلەفزیۆنی تیشک چەندە دەتوانێ لە بەرەوپێشبردنی خەباتی گەلەکەمان لە خۆرهەڵاتی کوردستان دەور بگێڕێ؟ بەلەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییەی کە ئەم تەلەفزیۆنە هی گلێکی لەحاڵی شۆڕشە و سرووشتییە کە لەباری دابینکردنی کەرەستە و تێکنۆلۆژی سەردەم تواناییەکانی سنووردار بێ.

هەر کاناڵێکی میدیایی بە هەر شێواز و بە هەر ئیمکاناتێکەوە و لە هەر ڕێگەیێکەوە کە کار بکا و کاناڵێکی میدیایی سەر بە نەتەوەیەکی ژێرستەم و مافخواز بێ، دەوری خۆی لەو کۆمەڵگایەدا دەبێ، بەتایبەت گەر هەوڵ بدا کە دەنگە کپکراوەکانی کۆمەڵگا بەرز بکاتەوە و هاواری خەڵک دژی ستەمکاری و دیکتاتۆری بێ، دەتوانێ دەوری بەرچاوی هەبێ.

چ رادیۆیەکی بچکۆلانە و بە بەرنامەیەکی کەمەوە بێ و چ کاناڵێکی میدیایی لە سەر سۆشیاڵ میدیا بێ، دەتوانێ بینەر و بیسەر و بەردەنگی خۆی بدۆزێتەوە و دەنگی حەزو ئاواتەکانی چەند کەسێک بێ و بەو رادەیەش جێگەی خۆی لە نێو کۆمەڵگا دەکاتەوە. ئێستە گەر کاناڵی میدیاییەکە تلویزیۆنێک بێ کە لە ڕێگەی ماهوارە بڵاو بێتەوە و خەڵکێک زۆرتر دەتوانن ببینن، بەو رادەیەش بەشێکی زۆرتری کۆمەڵگا دەکەن بە بەردەنگ و لەگەڵیان دەدوێن.

تلویزیۆنی تیشک ئەزموونێکی پێشووی هەیە کە چەند ساڵێک وەکوو کاناڵێکی دیار کاری کردووە و ئەو ئەزموونانە بە هەموو رابردووەکەیەوە، چ لەباری سەرکەوتوویی و خاڵە بەهێزەکان و چ لە باری کەموکوڕی و لاوازی و شکستەکانییەوە، هەمانەیەکی بەنرخن کە دەتوانن ببن بە روناککەرەوەی ڕێگای ئەم تلویزیۆنە و بەڕێوەبەران و کارگێڕانی، تاکوو کاناڵی تیشک، بەشێکی زۆرتری کۆمەڵگا بکاتە ئامانج و ئەو کانیاوە روونە بێ کە کوردستانی پێ تێراو ببێ و خەڵکی کورد سیمای روون و بێخەوشی خۆیانی تێدا ببینن.

سەرکەوتنی تیشک، چەندە بە ئیمکانات و بە بەشی تێکنیکەوە بەستراوەتەوە، چەندقاتی ئەوە بەوە بەستراوەتەوە کە بتوانێ ببێ بە ئاوێنەی باڵانوێنی کۆمەڵگای هەمەڕەنگی کوردستان و لە راستیدا خەڵکی کوردستان، بە هی خۆیانی بزانن و خۆیان ببن بە خاوەنی ئەو کاناڵە. تیشک چەندە بتوانێ دڵی خەڵک راکێشێ و چاویان لەسەر ئەو کاناڵە راگرێ، بەو رادەیەش درەوشاوەتر دەبێ، بۆیە خەڵکی کوردستان دەبێ کاناڵی تیشک بە کاناڵی خۆیان بزانن و ببینن.

● وەک بەڕێوەبەری تەلەفزیۆنی تیشک و دەزگای ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکرات بەگشتی دەتانهەوێ ئەم میدیا نوێیە تەنیا لە خزمەت بەرنامە و ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتدا بێ یان تیشک دەکەنە سەکۆیەک بۆ گەیاندنی دەنگی نەتەوەیی گەلی کورد؟

شتێکی زۆر ئاساییە کە هەر حیزب و لایەنێکی سیاسی بیەوێ خەڵکی زیاتر بە دەوری سیاسەت و بەرنامەکانی خۆی کۆ بکاتەوە و هەموو لایەنێکی سیاسی بۆ سەرکەوتنی خۆی هەوڵ دەدا، بەڵام سەرکەوتنی راستەقینەی کاناڵێکی وەکوو تیشک لەوەدایە کە سیاسەتێکی نەتەوەیی بگرێتە پێش کە هەتا ئەو جێگایەی دەرەتان هەیە، رەنگە جیاوازەکانی کوردستان تێیدا، رەنگ بدەنەوە.

کوردستان یەک رەنگ نییە و مۆسیقای کوردی یەک ئاواز و یەک دەنگ نییە. جوغرافیای کوردستان یەک شێواز نییە و بە قەد هەموو دەشت و دۆڵ و چیا و بەندەن و شاخ و باخ و ناوچەیەکی کوردستان لەم وڵاتەدا جوانی هەیە و پەلکەزێڕینەی کوردستان ئەو کاتە لە تیشکدا، تیشک دەداتەوە کە تلویزیۆنی تیشک بتوانێ هەموو رەنگێک وەکوو خۆی نیشان بدا و هەموو دەنگێک وەکوو خۆی بڵاو بکاتەوە تاکوو دەنگ و رەنگی راستەقینەی نەتەوەیەک و نیشتمانێک بێت.

سیاسەتی حیزبی دێموکراتیش سیاسەتێکی نەتەوەیی بووە و هەیە و لەو ڕێبازەدا کاری کردووە و قوربانیی داوە، بۆیە ئەو دووانە هیچ دژایەتیەکیان پێکەوە نییە، بۆیە هەرچی تیشک نەتەوەییتر و نیشتمانیتر بێ، حیزبی دێموکراتیش گەشەسەندووتر دەبێ.

● بۆ گەیشتن بەو ئامانجانە چ پلانێکتان هەیە؟ئایا لایەنە سیاسییەکانی دیکەش دەتوانن ئازادانە داخوازی و بۆچونەکاني خۆیان لەم تەلەفزیۆنەدا ڕووماڵ بکەن؟

سیاسەت و بیرکردنەوەی بەڕێوەبەرانی تلویزیۆنی تیشک ئەوەیە کە بەپێی ئیمکان و توانا هەوڵ بدەن کە دەنگ و رەنگی جیاوازی کوردستان نیشان بدەن و سیاسەتە نەتەوەیی و نیشتمانییە جیاوازەکان لەو تلویزیۆنەدا دەرەتانی باسکردنی خۆیان هەبێ تاکوو بڕیاری کۆتایی بەدەستی خەڵک و بینەرانی تیشک بێ کە کام لایەنی سیاسییان پێ باشترە و خۆیان هەڵبژێرن.

بۆیە هەوڵ دەدرێ کە بە ڕێگا و ڕێکاری جیاواز، دەنگ و سیاسەتی جیاواز لە کوردستاندا، لە تیشکدا مۆنیتۆر بکرێ.

● لە ڕۆژانی ڕابردوودا و پاش بڵاوبوونەوەی هەواڵی دەسبەکاربوونەوەی تیشک تی‌ڤی شەپۆلێکی بەرین لە خوشحاڵی و پێخۆشبوونی گەلی کورد لە چوارپارچەی کوردستان و بەتایبەت خۆرهەڵاتی نیشتمان بەتایبەت لە دنیای مەجازیدا هاتە ئاراوە. پەیامی ئێوە چییە بۆ ئەو دەربڕینانە؟

ئێمە وێڕای خۆشحاڵیمان لەو بەپیرەوە هاتنەی خەڵک و وێڕای سپاس و ڕێز بۆ هەموو ئەو دڵانەی کە لەگەڵ کاناڵی تیشکدا وەترپەی زیاتر کەوتوون و دڵەخورپەکانیان بۆتە دڵەخورپەی هیوا، لە هەمانکاتدا خۆمان بە ئەرکدار دەزانین و هەست بە ئەرکێکی زۆر قورستر دەکەین کە لە ئاستی دڵخوازەکانیان نزیک ببینەوە.

ئێمە ڕەنگە هەتا دۆخ و کاتی خەبات و تێکۆشان لە کوردستان بەم شێوازە و بەم جۆرەیە نەتوانین، وەڵامدەری هەموو ویست و داخوازەکانیان بین، بەڵام هەوڵ دەدەین کە خۆمان لەو ئاستە نزیک بکەینەوە.

بۆیە ئێمە هەوڵ دەدەین کە ئاوێنەیەک ساز بکەین و لە بەردەم خەڵکی کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا دایبنێین تاکوو خۆیانی تێدا ببیننەوە و هەر لەو کاتەشدا خەڵکی کوردستانمان پی خاوەنی راستەقینەی تیشکە و دەبێ لەو ئاستەشدا خاوەندارەتی لە تیشک بکەن و ڕێنوێن و یارمەتیدەرمان بن.

● ۶. دواوتەتان:

وێڕای پیرۆزبایی ساڵی نوێی کوردی و نەورۆزی کوردەواری، پیرۆزبایی دەسپێکردنەوەی تلویزیۆنی تیشک لە هەموو خەڵکی کوردستان و بەتایبەت لە شەهیدانی سوورخەڵاتی نیشتمان دەکەم کە ئاواتیان گەیشتنی کوردستان و کورد بە ئازادی بووە و بەتایبەتی شەهیدانی راسان کە بەئاوات بوون تلویزیۆنی تیشک دووبارە بڕواتەوە نێو ماڵی هەموو کوردستانییەک.

تۆڵەی هەڵاڵە

-پێت وایە بتوانێت بەو ئامانجەی بگات؟!
+بۆ واهەست دەکەم کە گومانت لێی هەیە؟

کە ئەوەم پێی گوت، قسەیەکی تری نەکرد! لە دڵنیایی و متمانەی من سەری سوورمابوو، بۆیە پێم وایە هیچ قسەیەکی بۆ نەکرا. نازانم. ڕەنگە تووشی ساویر بووبێتم یان لە ڕادەبەر لەو کچە دڵنیابووم! هەڵبەت مافی خۆیشم بوو کە وەها دڵنیا بم؛ ئەو دەنگەی و شێوازی دەربڕینی وشەکانی، تێکی دابووم. بەدەگمەن تووشی وەها هەستێک بووبێتم! ئەو وشانەی کە لە زاری دەهاتنە دەرەوە، دەمبینین! جوان جوان ئەو وشانەم دەبینی؛ هەندێکیان ڕووشابوون، وەک ئەوەی وشەی تر پەلاماری دابێتن! هەندێکیان خوێنی لێ دەچۆڕا؛ هەندێکیشی بەر لەوەی بیبیستم، گیانیان دەدا و دەکەوتنە سەر عەرز. شەوقی چاویشی ئازاری دەدام؛ وەک سەرچاوەی ئازار وابوو؛ وەک خۆر وابوو؛ هیچ چاوێک نەیدەتوانی ڕاستەوخۆ سەیری بکات؛ بەڵام هەر سەیرم دەکرد، بەتایبەت ئەو کاتەی کە لە ژێر چڵە ڕووتەکانی دارەگوێزەکە پێکەوە وەستابووین؛ چەکەکەی لە شان بوو و سەیری کرد و دواتر چاوی خستە نێو چاوم و گوتی:

"هیچ کات وەک ئێستا سێبەری خۆم خۆش نەویستووە! کاتێک چەکم لە شانە، سەیری دەکەم، هەست دەکەم ئەو چەکە وەک ئێسکێک زیادبووە بەلەشم. بووەتە بەشێک لە بوونم. بوونمی بە خاکەوە گرێ داوە".

ئیمانم بەو قسەیەی هەبوو. ئیمانم بە خۆی و پێڵاوەکانی هەبوو؛ جوان جوان قەپی بە عەرزدا گرتبوو. دەستی مشت کردبوو و ئاوڕێکی بە دەوروبەری دایەوە. من بەس گوێم لێی گرتبوو. هیچ بزاوێکیم لە دەست نەدەدا. چاوی بڕیبووە لووتکەی شاخ و کێوەکانی بەرامبەرمان و گوتی:

"تەنانەت سێبەریشم لەت لەت دەکەم ئەگەر بیر لەوە بکاتەوە ئەو ئێسکە پیرۆزە بسڕێتەوە". مووچڕکەی بە گیانمدا هێنا! باوەڕم بە تۆڵە سەندنەوە هێنا کە دەتوانێت کورد چی لێ بکات یان کچێک کە تازە تەمەنی بووە بە ١٨ساڵ، چۆن دەکات بە تۆپەڵە ئاگرێک کە وێرای ژیان کردن لە نێو شاخ و بەفردا، چیاویی هیچ سەرمایەک ساردی ناکاتەوە. پێت بگوتایەت شاخ، بەرزیی بۆ دەکێشایت! پێت بگوتایەت خۆر، تیشکی بۆت هەڵدەگیرساند! تۆڵەی لە خوێنێک هەڵمژی بوو کە مووچڕکەی بە گیان عەرزدا هێنابوو. خوێنی باوکی، فرمێسکی دایکی و گریانی برا بچووکەکەی.

هەڵاڵە، لێوانی دڕیبوو، غیرەتی لە مێژووی وەرگرتبوو و بە چەقۆ زاری کردبووەوە! هاواری دەکرد، چەکەکەی سەرشانی هێنابووە قسە و لەگەڵ یەک بەرزییان دەکێشا و تیشکیان هەڵدەگیرساند.

-یانی تۆ هەست بە ئازارێکی وا قورس ناکەیت؟!

+با، هەستی پێ دەکەم و هیوادارم هەڵاڵەیش بە ئامانجی بگات.

-دڵنیام دەگات و خوێنی ئەو کۆڵبەرە بێ وەڵام نامێنێتەوە.

خۆر ناچێتە بسووتێت

خۆر ناچێتە بسووتێت

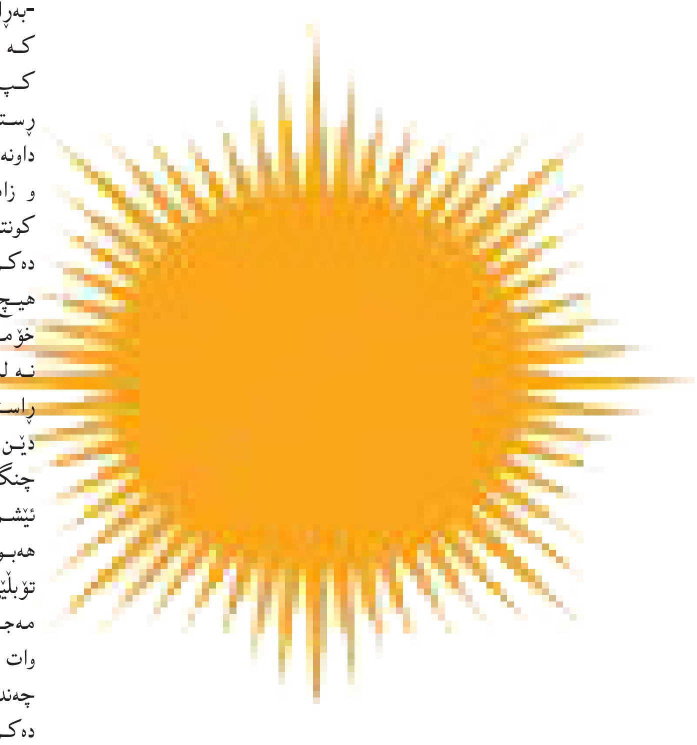

-بەڕاستی دەردمان داونەتێ.

کە ئەو ڕستەیەی پێ گوتم، گوێم کپ بوون و ئیتر قسەکانی دوای ئەو ڕستەیەم نەبیست! بەڕاستی دەردمان داونەتێ؛ ڕستەیەکی کورت و قورس و زامدار. ئەوەندە واتای هەبوو کە کونترۆڵی لە دەستم دەرچووبوو! بیرم دەکردەوە کە لەیەک تێدەگەین، بەڵام هیچ کات بە ڕاستی تێناگەین! نە لە خۆمان تێدەگەین، نە لە ڕەفتارەکانمان، نە لەوانەی کە زۆر لێیان نزیکین، ئایا ڕاستییەکان تەنیا لە زماندا بەدەست دێن یان لە ڕێگای زمانەوە دەتوانین لە چنگماندا ڕایبگرین؟! لەوانە گەڕێم؛ ئێشم لە چاوانی دیت؛ هەرسات ئەگەری هەبوو بتەقێتەوە، یەک وشەی نەگوت؛ تۆبڵێی یەک پیت. بەس سەیری دەکردم. مەجازی، چاوی بڕیبووە نێوچاوم: "بۆ وات لێکردم؟! بۆ وەها دەردت دامێ؟!" چەندین خولەک سەیری یەکترمان دەکرد. هەر من قسەم دەکرد. بیرم لەوە دەکردەوە کە ڕووداو و بەسەرهاتەکانی ڕابردوو، سەرقاڵی شێوەدان بە دەروونمە. لە کاتی قسەکردندا و دوای چەند مانگ دووری و نەدیتنیان و نەبیستنی دەنگیان، بیرم لەو شتانە دەکردەوە! بیرم لە زێینم دەکردەوە؛ لە زێینم کە تەنیا لەودایە کە ڕابردوو دەمێنێتەوە؛ ڕابردوویەکی قورس، خۆش، ناخۆش. رابردوویەک یان باشترە بڵێم بیرەوریگەلێک کە نازانم خوازراوە یان نەخوازراو، بەردەوام ڕامدەکێشێت و ڕاستییەکم بۆ دەخولقێنێت. نازانم بۆ وەها هەست دەکەم کە ئەو ڕاستییانە تەنیا لە بیرەوەرییەکانمدا شێوە دەگرێت! هەنووکەیشم بە تێپەڕین لە زەین و وێنەکانمدا، دەچێتە ئامێزی ڕابردوو. دەمەوێت پێکەنینەکان بۆخۆم شی بکەمەوە، بەڵام تێپەڕینی کات دەرفەتم ناداتێ. دیلین. دیلی کات، کاتێک کە زۆر شت خەس دەکاتەوە، سەیری دەکردم. هیچی نەگوت، ئیتر خۆی بۆ ڕاگیر نەکرا و گریان دەستی پێکرد.

-بەڕاستی دەردمان داونەتێ.

-وایە... دەردمان داونەتێ. دەردم داوەتێ. نەیتوانی یەک وشە لەگەڵم بدوێت، تەنیا سەیری دەکردم. مەراق گەرووی گرتبوو. دواتر بەری دا. بەڕاستی ئێشم پێ گەیشت، ئێشێکی سووتێنەر. ئێشێک کە لە دونیای مەجازییەوە بەرەو من هات. ئەوەم قەبووڵە کە دەردم داونەتێ، بەڵام ئایا لەو دەردەی کە پێشووەکانمان بە ئێمەیان داوە، قورسترە؟! ئەوان ئەرکی خۆیان بە جوانی جێبەجێ کردبا، ئەم ئیشە ئاوەها سینگ بە سینگ درێژەی نەدەبوو. قبووڵمە کە دەردم داونەتێ و ئێستا لێرەم و وەک ئەوانەی لێرەن، ئەو ئەرکەم لە ئەستۆیە کە ئیتر نەهێڵم ئەو ئێشە کۆنە لە سینگی منیشەوە بۆ سینگی داهاتووەکان بچێت. بەڕاستی دەردمان داونەتێ. بەڵام با هەر ئەو دەردە بێت. وەک پێشمەرگە دەمەوێت ڕێگا لە دەردی گەورەتر بگرم. چارە نییە ماموستا، هیچ ئیرادەیەکی موختار لە عالەمدا بوونی نییە؛ خۆر ناچارە بسووتێت...

KURDISTAN

Published by *Democratic Party of Iranian Kurdistan* · *No:746* 21 March. *2019*

ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com

http://www.pdki.org
pdkiran@club-internet.fr

telegram.me/PDKImedia